

EDITATĂ DE SOC. DE HIDROLOGIE ȘI CLIMATOLOGIE MEDICALE
(BUCUREȘTI, SPLAIUL INDEPENDENȚEI 49)
ȘI DR. V. STROESCU, MEDIC BALNEOLOG LA COVASNA

COVASNA

ILUSTRATĂ
GEOGRAFICĂ ȘI ECONOMICĂ, GEOLOGICĂ, BALNEARĂ,
MEDICALĂ, INDUSTRIALĂ, TURISTICĂ ȘI ARHEOLOGICĂ

COMĂNDĂUL, SF. GHEORGHE, TG. SĂCUESC,
BREȚCU, ZABALA, IMENI, GHELINȚA, ETC.
CASTELE VECHI ȘI LEGENDE. TURISM.

PREȚUL 20 LEI. — In librării și prin poștă 25 lei

AVIS

Librăria și Papetăria

„CULTURA ROMÂNEASCĂ“

A. NESTORESCU

Sf. Gheorghe Treiscaune

Mare asortiment de rechizite pentru blorou, registre pentru contabilitate și comitetele școlare. Este singura librărie românească din Județul Treiscaune, complet asortată cu toate articolele în această bransă, unde se poate cumpăra bine și eftin. Serviciul ireproșabil, prompt și conștiincios. Rugăm a ne adresa comenzile Dv. cu toată încrederea, la care veți fi pe deplin mulțămți.

Pentru intelectuali nu ne precupețim a face și înlesniri de plată.

Librăria
„CULTURA ROMÂNEASCĂ“
A. NESTORESCU
Sf. Gheorghe Treiscaune

EDITATĂ DE SOC. DE HIDROLOGIE ȘI CLIMATOLOGIE MEDICALE
(BUCUREȘTI, SPLAIUL INDEPENDENȚEI 49)
ȘI DR. V. STROESCU, MEDIC BALNEOLOG LA COVASNA

COVASNA

ILUSTRATĂ
GEOGRAFICĂ ȘI ECONOMICĂ, GEOLOGICĂ, BALNEARĂ,
MEDICALĂ, INDUSTRIALĂ, TURISTICĂ ȘI ARHEOLOGICĂ

COMANDĂUL, SF. GHEORGHE, TG. SĂCUESC,
BREȚCU, ZABALA, IMENI, GHELINȚA, ETC.
CASTELE VECHI ȘI LEGENDE. TURISM.

1933

SOCIETATEA DE HIDROLOGIE ȘI CLIMATOLOGIE MEDICALE

PERSOANĂ JURIDICĂ PRIN LEGE

BUCUREȘTI VI. — STRADA IZVOR 16

Societatea are de scop să susțină interesele stațiunilor, să facă propagandă științifică și comercială pentru cunoașterea și vizitarea stațiunilor Românești, publicații de studii asupra izvoarelor și pentru legătura dintre toți cei care au interese în stațiuni. Funcționează de 12 ani. Are ca membri medici, ingineri, proprietarii din stațiuni, profesori etc. Primește înscrieri de membri; cotizația anuală numai 120 lei.

Societatea a publicat un număr mare de cărți descriptive și științifice și de propagandă pentru stațiuni, a căror listă se trimite după orice cerere făcută prin cartă postală. Se trimite de asemenea după cerere gratuit, numerile care apar din „Curierul băilor, stațiunilor climatice și turismului“, organ de propagandă.

**REVISTA ȘTIINȚIFICĂ DE HIDROLOGIE
MEDICALĂ.**

Publicație științifică balneară Abon. 150 lei.

PREFAȚĂ

Covasna este o stațiune care pe fiecare sezon este vizitată mai mult de clientela din toată țara și mai ales din vechiul Regat, deși criza grea generală financiară nu i-a permis încă să se desvolte atât de mult pe cât merită condițiile geografice și balneare în care se găsește acest orășel.

Este ușor de explicat cum se face că această localitate se bucură în special de simpatia voiajorilor. Cauzele sunt multiple și voim să le demonstrăm prin această Călăuză, care de sigur va deveni tovarășul luminător al turistului sau al clientului balnear al stațiunii.

Mai întâi este faptul că întreaga regiune, și mai ales Covasna, prezintă o mare bogăție de mijloace terapeutice pentru vindecarea boalelor. Însăși așezarea orașului, la poalele unor munți mari împăduriți pe coasta occidentală a Carpaților, în fața unei câmpii sănătoase și mînoase, ferit de vânturile de nord, expus bine la razele soarelui, așa că este una din cele mai favorite stațiuni din țară, la înălțimea subalpină de 560 m.; toate acestea fac că regiunea se bucură din belșug de un climat excelent, de aer, apă și soare, care sunt întreaga bază a medicinei balneo-climatice.

Bogăția de acid carbonic, fie liber sub formă gazoasă — care constituie o mare avere pentru oraș —, fie în apele minerale; îi dau posibilitatea să aibă prea multe și mărunte instalații de băi; ceea ce este spre folosul voiajorului care-și caută sănătatea, numai cu condiția ca acestea să fie riguros controlate, așa ca să nu fie înpinse de concurență la frustrarea clientului, prin acordarea de băi din care acidul carbonic a dispărut, grație unei preparări pripite sau greșite a băii. Acest control știm că acum este riguros făcut de medicul băilor, D-l Dr. Stroescu V.

Iată un oraș, Covasna, în care, dacă cineva sapă la o adâncime de numai 30—50 ctm., gaura se umple îndată de acid carbonic. Două treimi ale orașului din vale — Covasna — prezintă această particularitate geologică, care a permis instalarea unei industrii mari de acid carbonic în tuburi, condusă de un energic industriaș, D-l Pânzariu. Rari sunt puțurile în care apa să nu fie bogată în acid carbonic. Ajunge să fie undeva apă, pentru ca acidul carbonic liber, gazos, care fuzează ca o pânză la adâncimea mică arătată, să gazeifice apa nemineralizată și să dea adevărată apă de sifon foarte gazos. Iar la adâncimi mai mari apa este mineralizată și conține acidul carbonic în parte legat, dând variate izvoare, mai ales în vecinătatea de sus a orașului, de ape alcaline bicarbonatate excelente pentru cura internă. Mai încolo apele acestea sunt încărcate de sare, dând o altă varietate de băi.

Dacă vom mai vedea în curând la Covasna un stabiliment modern și complet de hidroterapie, va deveni ușor una din stațiunile mari. De o cam dată C

vasna posedă chiar și un mic strand la rîu, pentru iubitoarele de băi reci igienice și de expoziție pe plaja artificială în costum cât... mai sumar.

Covasna însă nu are atracție numai din punctul de vedere al medicinei balneare. Vecinătățile sale, pe o rază foarte întinsă, au prea numeroase locuri de vizitat, atât ca pitoresc turistic cât și ca amintiri arheologice rămase dela vechii locuitori ai acestei regiuni, totdeauna aleasă de populațiile care căutau locuri prielnice dezvoltării lor.

Covasna mai are avantajul unei legături bune de cale ferată, căci cel mult în 2—2½ ore trenul face distanța Brașov-Covasna.

Iată de ce, Călăuza de față prezentând o expunere largă pentru ca vizitatorul să-și dea seama de importanța și frumusețea aleasă a acestei regiuni, Societatea de hidrologie medicală din București — instituție care se ocupă de progresul stațiilor balneare și climatice românești — a primit cu plăcere ca, în colaborare cu D-l Dr. Stroescu V., membru al ei și cunoscut medic balnear al stațiunii Covasna, să o dea publicității în volumul de față care va interesa nu numai pe vizitatorii regiunii, dar chiar și pe locuitorii ei.

Această Călăuză este un dar făcut de editori curiozității naturale a celor care doresc să știe cât mai mult asupra aceea ce au văzut.

General Dr. Vicol N.

Preș. Societății de hidr. medicală
București

III

DIRECTIVE PENTRU CLIENTII ORICĂREI STAȚIUNI BALNEARE

1. Oricine are nevoie de un tratament cu băi, va consulta pe medicul său curant, care-i va recomanda stațiunea indicată pentru boala sa; căci nu orice băi se potrivesc la orice boale.

2. Persoanele care doresc sau au nevoie să viziteze o stațiune balneară, vor ști că România are cele mai bune izvoare, cum nu sunt aiurea, și că are de tot felul, pentru toate boalele curabile prin ape minerale.

3. Înainte de a veni la o stațiune, se recomandă a se lua mai întâi înțelegere prin poștă, adresându-se Comisiei balneare a stațiunii (Oficiul de informații și închirieri).

4. Venind în stațiune, vizitatorul se va prezenta, spre a fi examinat, unui medic specialist balnear, care-i va elibera ordonanța fără care nu va fi primit să facă băi. Administrația băilor poate libera fără ordonanță numai o baie după tipul hotărât de Consiliul medical, baie care nu poate fi periculoasă, dar care totuși se face pe răspunderea clientului.

5. Se recomandă clientului ca să vină la băi cu analizele clinice, necesare pentru stabilirea diagnosticului, făcute în localitatea de unde sosește sau, dacă nu le are executate, să le facă la laboratorul din stațiune. Clientul va lua numai buletinul dela laborator dar, în interesul vindecării lui, este bine să continue tratamentul cu medicul balnear care l'a consultat la început și care trebuie să'l mai vadă, pentru a constata mersul tratamentului.

6. Oricine sosește în o stațiune este dator să semneze imediat buletinele care i se vor prezenta de proprietarul locuinței alese, buletine care se vor trimite la primărie și la comisia balneară.

Societ. de hidrologie medicală.

COVASNA GEOGRAFICĂ ȘI ECONOMICĂ

Așezată pe coasta occidentală a Carpaților Moldovei, pe linia ferată Brașov-Brețcu, Covasna, cu jumătatea ei românească dinspre munte, Voineștii, constituie o stațiune cu bogate mijloace terapeutice și industriale.

Este un orașel de 6.000 locuitori împărțit în două jumătăți bine distincte, Covasna și Voinești, deși în continuare una cu alta. Covasna prezintă priveliștea unui târgușor, cu piață mare în centru, la care în fiecare *Sâmbătă* locuitorii aduc produsele lor de desfacere (pelângă că este piață și în fiecare dimineață în timpul sezonului). Casele Covasnei sunt gospodărești, curate, cu câte o mică grădiniță cu flori în față. Prăvălii înconjoară piața. Covasna este reședința unui Pretorat.

Edilitatea a început să se pronunțe: piața fiind mărginită de 2 râuri, unul din acestea este deja canalizat, având cheiuri; începe și al doilea. Strada mare, venind delă gară, are trotuare. Parcul, în care se intră din piața mare, este acum foarte bine îngrijit.

Stradele laterale sunt spalate doar de ploii, căei mai toate scoboară depe coastă. Cum însă vara ploile sunt foarte rari la Covasna, iar stradele au pietriș, nu e teamă de noroi. Locuințele sunt pe aceste strade cartiere liniștite.

În localitate, nenumărate case particulare și vile curate se închiriază cu prețuri modeste. Pentru distracțiuni stau la dispoziția publicului muzică în parc, tenis, radio, și splendide locuri de excursiuni.

În ultimii ani a predominat o mare rânduială: în comună cât și în curțile locuitorilor se observă o mare

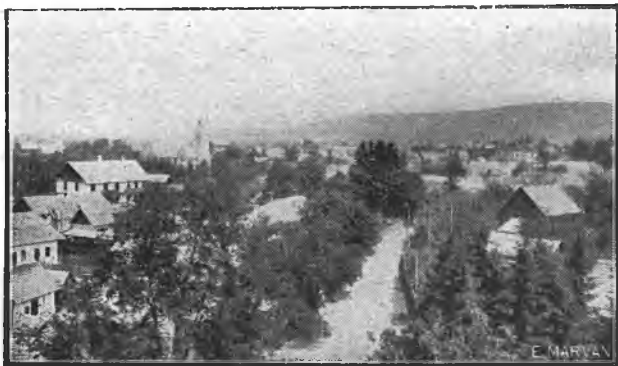
Covasna vechie. Piața.

curățenie pentru că locuințele sunt vizitate de medicul sanitar, de primar și pretorul stațiunii, putându-se elibera permis de închiriere numai acelor locuinți care corespund cerințelor igienice.

Viața în localitate e eflină. Piața zilnic bogată, menajul se poate face și în casă. Cu suma de 100—120 lei, se poate trăi o zi în stațiunea balneară dela Covasna, în

care sumă se cuprinde costul locuinței 30—40 lei pe zi, cu 25—30 lei costul unei băi carbo-gazoasă caldă sau baie sărată, iar cu 50—60 lei costul unei mese de 3 ori pe zi, câte 3 feluri fiecare masă.

Voineștii, cartier român, are priveriștea unui sat cu case bune gospodărești, în mijlocul unei grădini mari;

Covasna. Vedere parțială.

asa că aici se găsește aerul cel mai curat, cu atât mai mult că este mai sus, spre păduri. Este însă mai departe de gară decât cartierul Covasna și nici o stradă nu are trotuare. Are restaurante și menajul se poate face și în casă. Din băile locale funcționează baia caldă Csutak și Mofeta „Victoria“.

Voineștii sunt regiunea cea mai pitorească a Covasnei.

Aci este un mediu absolut românesc, prinitor, în mijlocul verdeții — căci fiecare casă are grădină cu pomi, pelângă că este în imediata apropiere a coastelor împădurite ale munților și de izvoarele minerale de băut cele mai căutate (Horgas, Izvoarele porumbeilor). Ar trebui numai ca și comuna Covasna să aprecieze valoarea regiunii și a acestor izvoare, nivelând drumul spre ele și spre frumoasele vecinătăți de vizitat.

Covasna. Promenada

În vecinătatea stabilimentului balnear, se menține o promenadă frumoasă, pentru că nu departe talvegul râului vecin, *Covasna*, prezintă o privire splendidă spre munți.

Covasna de jos e locuită de Săcui, pe când Covasna de sus, adică Voinești, e prin excelență comună românească. La aceste împărțiri de rasă, se mai adaugă și

o împărțire de ocupații deosebite ale locuitorilor: astfel Săcuii sunt buni agricultori și neîntrecuți lucrători în fabrici, pe când românii, așezați în partea de către munte, s'au îndeletnicit cu creșterea oilor, devenind proprietari de turme, cunoscuți sub numele de „Mocani“ și renumiți pentru fabricarea „brânzei de Covasna“ și a „cașcavalului

Covasna. O stradă. (Magazinul Reclama).

de Penteleu“, dela muntele Penteleu, mai la sud, pe unde unii Voineșteni își pasc turmele de oi.

(Extras din Curierul băilor No. 13 din 1928).

Unii dintre vizitatorii stațiunii Covasna dau mai multă atențiune regiunii dela Voinești, unde e liniște, aer curat, isvoare minerale, iar farmecul acestei regiuni se poate

vedea și admira pe Alea Călugăreni, Valea Hanco, Valea Horgas, Valea Cetății, Valea Siclăului și mai ales Poiana lui Eminescu.

Ca climă, Voineștii au întâietate asupra Covasnei, iar ca parte economică, Covasna prevalează.

În Covasna-Voinești s'ar putea constitui o linie de

Pârăul Covasna după canalizare. (În față, Casa Vajna Andras)

tramvai electric, plecând de la gara Covasna, trecând prin Piața Covasna, apoi îndreptându-se spre Voinești până la Izvorul Horgas, pe marginea malului pârăului Covasna. Vagoanele ar putea fi cu tracțiune electrică, debitată de fabricile Societ. Ardeleana-Covasna-Comandău, în schimbul concesiunii pe care comuna Covasna o dă Societății anonime Ardeleana pentru linia ferată a so-

cietății, care trece pe teritoriul comunei Covasna. Lucrările nu ar fi atât de costisitoare, întrucât pe albia râului Covasna se găsesc bolovani pentru șosea și pentru îndiguirea râului, fără a fi nevoie de a le transporta dela o carieră depărtată.

Covasna. Călăreți săcui la o nuntă.

Covasna geologică

Regiunea dinprejur precum și stațiunea Covasna în literatura geologică sunt cunoscute sub numele de depresiunea „Brașov-Baraolt“, și cuprinde extremitatea sud-

le verse la casieria comisiei balneare în termen de 5 zile dela intrarea vizitatorilor în imobilul lor. In caz de neconformare, aceste taxe vor cădea în sarcina proprietarilor și uzufructuarilor contravenienți și se vor încasa conform legii de urmărire a veniturilor publice.

Art. 85. Fiecare proprietar este dator.

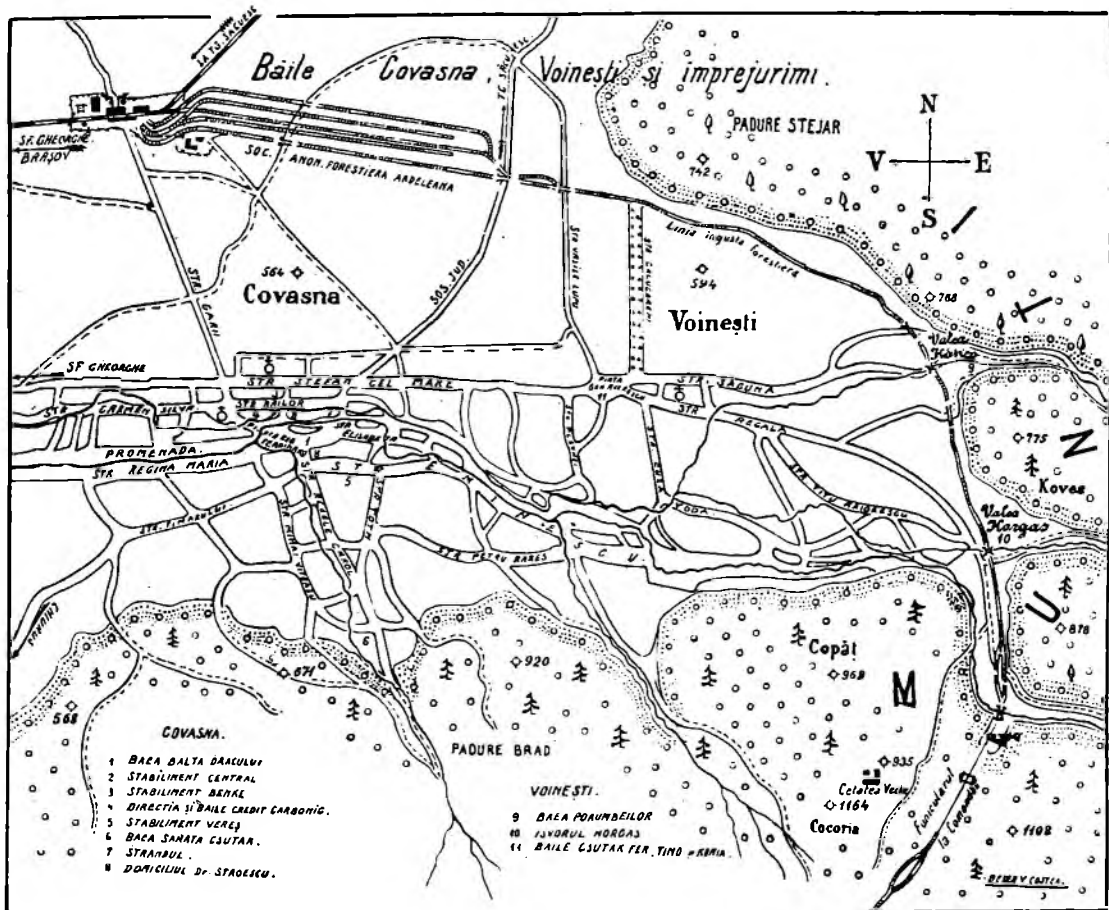
a. A ține un registru după modelul ce i se va da, în care va înscrie numele și pronumele fiecărui vizitator care vine în localitate, arătând profesiunea, locul de unde vine, locul de unde pleacă și numărul personalelor care compun familia.

b. A declara în scris sau verbal la biouroul populației din localitate în termen de 3 zile dela sosire, numele vizitatorilor pe care îi primește în imobilul său, conf. art. 46 din regulamentul biourului de populație.

Vizitatorul sosind în stațiune, se va prezenta spre a fi examinat de un medic balneolog local, care va elibera ordonanța medicală, fără de care nu va fi primit să facă băi, conformându-se :

Art. 35. Nu se permite facerea de băi minerale, fără de ordonanța medicală a unui medic balneolog.

Stabilimentelor balneare locale li s'au pus în vedere de Ministerul muncii, sănătății și ocrotirilor soc. (Serv. balneo - climatic) următoarele : Serviciul se va da pacienților conform prescripțiunilor medicilor balneari din stațiune și care sunt autorizați de Minister, după rețetele înregistrate la biouroul D-voastră.

- COVASNA.**
- 1 BACA BALTA DĂRĂCULUI
 - 2 STABILIMENT CENTRAL
 - 3 STABILIMENT BĂNEA
 - 4 DIRECȚIA ȘI BAILE CĂRMI CARBONIF.
 - 5 STABILIMENT VEREȘ
 - 6 BACA SANATA CAUTAA.
 - 7 STRĂNUȚ.
 - 8 DOMICILIUL DR. STĂRBUȚU.

- VOINEȘTI.**
- 9 BACA PĂRUMBEIȚOR
 - 10 ÎNDRUL MORGĂȘ
 - 11 BAILE CȘUTĂR FER. TIND - KEMIA.

OFICIUL CĂRȚII

și paleogen din terțiar, au dat naștere la „Mofete“; în caz dacă gazul întâlnește o pânză de apă, dă naștere la izvoare bicarbonatate sau la izvoare cu acid carbonic.

Prezența acidului carbonic din stațiunea Covasna trebuie socotită ca o infiltrațiune secundară, iar în adân-

Voinești. Promenada.

cimea pământului acest gaz circulă sub stratul paleogen din terțiar, care formează un acoperiș împermeabil și caută crăpături să iasă la suprafață.

Dealurile din această regiune sunt formate din punct de vedere petrografic din calcare: cenușii, roșiatice, albe, brune, întunecate; din grezii micacee, din ardezii metamorfozate, din șisturi negre, din sferosiderite, din grezii

conglomerate în care notăm sfărâmături de cuarț ascuțit, piatră de corn negru, care în legătură cu ardezia întunecată „ardezia de Smilo“, care se constată deasemenea,

Voinești. Port românesc.

ne dă impresia parcă ne-am afla în Carpații de nord. Dealurile din această regiune cât și cele din jur sunt

acoperite de depuneri de nisip, pietriș, argilă nisipoasă, material care reprezintă dejecțiunile (evacuările) Carpaților meridionali. Dacă ne uităm pe o hartă geologică, observăm că această regiune apare ca formată în timpul erei terțiare și e înconjurată de munții: Buzelui, Vrancei, Breșcului, Ciucului, Perșani, provenind toți în timpul erei secundare.

Volnești. Port românesc.

În 1927 localitatea Covasna a fost vizitată de delegații internaționale de geologie sub conducerea ilustrului profesor de geologie D-l Mrazec, care a arătat celor prezenți diferite sisturi carpatice, diferite straturi sedimentare depe malul pârăului Covasna acolo unde eroziunea straturilor dedeasupra a fost mai puternică. La această

escursie geologică și științifică a luat parte și subsemnatul. Invitații geologi s'au împărțit în două grupuri în ceea ce privește natura terenului în localitatea Covasna; unii erau de părere cumcă terenul în această localitate ar fi de proveniență secundară, iar alții erau pentru era

Voinești. Hora.

terțiară. Aceștia din urmă au obiectat prin aceea că interpretările straturilor pot fi greșite și dezlegarea o dă natura fosilelor; astfel s'au găsit scoici din neamul melcilor: ceriții, caracteristica erei terțiare.

În această localitate pe dealurile dela Copaș sunt diverse minerale ca sulfat de fer, sferosiderite, etc. iar în regiunea dela Baia sărată Csutak, se găsesc andezite ce

fac parte dintre rocile eruptive; pe de altă parte, pe valea Hanco și valea dela Copaș și cea dela Horgas, straturi masive de ardezie ce sunt considerate ca făcând parte din era primară; și în baza probelor făcute acum 30 ani în această localitate, alcătuindu-se cu acea ocaziune

Portul ciobanesc al Covăsnelor.

o hartă geologică care se păstrează în archiva dela Inspectoratul minier dela Zlatna, după această hartă geologică, în diferite părți ale localității Covasna, ar fi diverse minereuri și ar fi chiar indicii sigure de cărbuni de pământ.

Această stare de fapt caut s'o aduc la cunoștința a-

celora care voesc a se ocupa mai deaproape cu estrac-

Port național din Sellște
(comparație cu cel local)

ția diverselor minereuri. Ca o completare a acestei chestiuni pot da următoarele lămuriri.

Societatea Culturală „A S T R A”

din

Covasna Județul Trei-Scaune

Onor public vizitator al Stațiunii Covasna este rugat pe această cale de a dona pentru

MUZEUL „ASTRA”

din

STAȚIUNEA COVASNA

ce se înființează, diferite obiecte pentru îmbogățirea colecției : monezi, medalii, medaloane, arme vechi, tablouri, iatagane, documente, cărți vechi, etc. etc.

Numele donatorului se va trece în registrul special, iar obiectul donat va purta numele donatorului

In muzeu, este și o expoziție națională locală.

Societatea „Astra”
Covasna

FARMACIA

CSENGHI POP VICTOR

SFT. GHEORGHE

**cu Farmacie de sezon și la Băile Vălcele
— Előpatak —**

**Specialități străine și indigene
articole de drogerie și de toalete,
parfumuri și ape de Cologne**

Telefon No. 52 — Sft. Gheorghe

În anul 1860 era o societ. pentru industria ferului iar minereul era scos din dealul Copăț, în apropierea moarei lui Victor Cojan. Din ferul extras s'a făcut în Covasna diferite obiecte de economie casnică ca: sobe, mașini de gătit, grătare, preșuri de fer precum și felurite vase și cazane; unii locuitori din această localitate se servesc și astăzi de ele.

În anul 1880 a fost o fabrică de chibrituri pe locul unde actualmente este hotel Frânculescu, fabrică edificată de Horn Moritz, cel care a construit și prima linie forestieră a Soc. anon. Ardeleana, în Covasna.

În anul 1888 comuna Covasna și-a arendat apele sale unei soc. de ape din Brașov.

În 1929 s'a inaugurat în această stațiune prima fabrică de acid carbonic, care pune în comerț un acid carbonic natural, curat, și care din punct de vedere igienic e mai sănătos decât acidul carbonic artificial. Această fabrică aparține Creditului Carbonic S. A. R.

În 1931, s'a deschis și o fabrică pentru fabricarea limonăzilor și sifoanelor din acid carbonic natural.

Regiunea Hanco este străbătută de pârăul Mész, cu mări incântătoare în priveriști, ce izvorește din pădurile Constanda și Iancicău, alimentându-se în vale de izvoarele Porumbeilor și de Izvorul dela Sărătură, cunoscut de românii din Voinești sub numele de Izvorul „Tămăduirei P. S. Justinian“, motivându-se aceasta prin faptul, că P. S. S. Episcopul Justinian Teculescu, născ. în Covasna, și-a făcut regulat, mai bine de 30 ani, cura din acel Izvor dătător de viață.

Românii din Voinești întrebuințează apa din acel izvor la dospitul pâinei, la facerea plăcintelor și pentru vinde-

careea boalelor de ficat, de stomac, și în contra constipațiunii. *In timpul primăverii, în prima Vineri de după Paști, cunoscută în localitate sub numele de — „Vinerea izvoarelor“*, preoții ortodoxi din Covasna împreună cu românii se îndreaptă făcând rugăciuni la Izvorul Tămăduirii — pentruca în timpul anului să fie feriți de boale.

Ca curiozități geologice, putem enumera următoarele localități din județul Treiscaune, unde găsim roci și formațiuni geologice felurite: andesit la Baraolt, cărbuni la Chepeț (plasa Micloșoara), trahit la Malnaș, sare și petrol la Poiana sarată, ardesie la Păpăuț, pucioasă, alaun, la Toria. Iar în Covasna: andesit pe muntele Pilis (în fața băii sărate), sferosiderite, sișturi negre, pe muntele Kopoț; gresii (micacee, conglomerate), pe Valea Horgas; calcare felurite: (cenușii, roșietice, albe, brune, întunecate) pe valea Hanco; petrol, pucioasă, pe muntele Mordan, vecin cu muntele Goru.

Dr. Stroescu V.

Note extrase din: Geologia de Franz Ritter von Hauer.
Geologia de I. Simionescu.
Ardealul, de Silvestru Moldovan.

Covasna balneară

Subsolul Covasnei, pe o mare întindere a terenului chiar ocupat de locuinți, este încărcat de emanațiuni puternice de acid carbonic liber, sub formă gazoasă, a proape chiar de suprafața solului. Ajunge ca cineva să sgârie pământul cu bastonul și iese acid carbonic. Nu este posibil să se sape pământul la jumătate metru adâncime

fără ca groapa să se umple imediat cu acid carbonic gazos. Pe această mare suprafață a terenului care se scoboară din coastă cu forma unui triunghi cu vârful în spre deal, nu există pivniță care să poată servi fără pericol; pentru că toate pivnițele se umplu cu acid carbonic gazos.

Covasna. Mofefa Bardocz (Intrarea)

Intr'o noapte una din vinele acestea bogate de acid carbonic gazos care „isvoră“ într'un basin săpat anume pentru baie (Baea Dracului), și care era plin cu apă, a încetat subit să mai vină și să bolborosească în acea apă. Peste câteva zile însă vâna s'a redeschis cu atâta furie că explozia a făcut să sară o parte din instalație. Și de atunci baea se numește Balta dracului.

In Covasna aproape nu există puț de apă dulce; toate

puțurile au numai apă de așa zis „borvis“. Această situație a fost însă nenorocirea antreprenorilor pentru că s'a construit un număr mare de stabilimente mici balneare; fiecare cetățean care avea un puț cu „borvis“ în curte, s'a crezut obligat să facă și o baie. Iar acum unii nu au mijloace să modifice băile rău instalate care urmează să fie închise.

Or, din descrierea scurtă făcută mai sus, rezultă destul de limpede natura acestui „borvis“: acidul carbonic, gazos, pătrunde în apele solului — ape de suprafață ca puțuri, bazine de băi etc. — pe care le forfotește cu bule mari de gaz, dar nu se unește intim cu aceste ape, care nu sunt mineralizate. Rezultă că acidul carbonic gazos are tendința de a părăsi ușor aceste ape, întocmai celui din sifoane, când se pune apa de sifon în pahar deschis.

Acesta este dezavantajul care se observă la acele instalații mici locale de băi calde care uzează asemenea ape și nu au prevăzut mijloacele de a păstra cât mai mult acid carbonic în timpul băii. La acele stabilimente care au ca procedeu de încălzire fierberea apei în vas deschis, este ușor de înțeles că prin fierbere acidul carbonic se degajează repede și se oferă atunci clientului o simplă baie de apă ordinară caldă.

Dar la Covasna sunt și borvisuri în care acidul carbonic este legat, de preferință cu ferul, sub formă de bicarbonat de fer; acestea sunt adevărate ape minerale, care însă sunt de profunzime. Chiar și la acestea, dacă băile calde nu sunt bine preparate, acidul carbonic se pierde în parte și ferul se depune roș, liberat de acidul carbonic. În trecut, când valoarea acidului carbonic în băi nu

era cunoscută, aceste băi se numeau „feruginoase“ și se lăudau cu atât mai mult cu cât depositul de fer era mai mare. Astăzi, când se știe că acidul carbonic are valoarea mare în băi, iar ferul nu are acțiune în băi, stabilimen-

Covasna. Mofeta Bene.

tele au părăsit titlul simplu de „feruginoase“, unele păstrând pe acelea de „fero-carbonice“, pentru a arăta că apa lor nu este numai o apă simplă saturată de acid carbonic liber, dar o apă minerală carbogazoasă (cu compuși minerali).

Din cele de mai sus rezultă că sunt la Covasna-Voinești două feluri de borvisuri:

Unele care nu depun nimica prin încălzire dar perde ușor acidul carbonic care e liber, ca cel din sifon; în aparatul de sifon se menține prin presiune, de aceea pereții sifonului sunt groși; la această apă procedeul de încălzire trebuie să fie, pentru a o întrebuința în băi calde, foarte bine instalat pentru ca acidul carbonic să nu fugă din cauza încălzirii apei. În schimb băile reci cu asemenea ape sunt foarte bune, fiind bogate în acid carbonic, care se degajează în apă în mod continuu deci și în timpul băii. Pentru aceasta, asemenea ape sunt întrebuințate în special pentru băile reci. Așa era fosta bac rece de basin zisă a Căpitanului care, instalată pe locul cel mai bogat în degajare de acid carbonic liber care azi aparține Creditului carbonic, era alcătuită din un basin în care se derivase apă din riul alăturat, în care apă acidul carbonic liber al subsolului se degaja din fundul basinelui. Singura grijă — la asemenea basinuri — băi este ca nivelul apei să fie destul de aproape la nivelul solului, pentru ca publicul care intră în apă să nu se găsească cu capul într'o pătură de acid carbonic gazos care, fiind mai greu decât aerul, nu se împrăștie decât dacă este adus la nivelul solului și devine astfel asfixiant pentru cei ce iau baea.

Alte borvisuri au și asemenea acid carbonic liber, dar îl au și combinat, de preferință cu fierul, așa că asemenea ape sunt veritabile ape mineralizate carbogazoase care sunt preferabile pentru băile calde; totuși însă cu precauțiunea de instalație ca căldura băii să nu descompună bicarbonatul de fier.

STABILIMENTUL CENTRAL BALNEAR

in Covasna Jud. Treiscaune. — Strada Băii, 20

Băi calde fero - carbonice

Baia centrală Csutak

Vindecă: Reumatismul, boalele de inimă, boalele de nervi, boalele de femei etc.

Baea este prevăzută și cu duș. Domnii medici recomandă ca la eșire din bae pacienții să facă câteva secunde un duș de picioare pentru ca vinele să nu rămână dilatate; acest procedeu a dat rezultate frumoase în varice; deci baia stabilimentului nostru este perfecționată și în această specialitate.

Proprietar
CSUTAK ALEXANDRU

S'a deschis

B A I A „ V E R E S “

din COVASNA — Strada Eminescu, 32

**Onor. Public este servit cu băi minerale
calde de acid carbonic.**

**Imprejurul Băei noastre nu trec părae ori
gârle. — In curte avem Mofeta „VERES“**

**In apropiere de baea noastră e celebra
„Poiana lui Eminescu“, unde vizitatorii
pot face excursiuni plăcute și agreabile.
In jurul stabilimentului nostru sunt locuin-
țe curate pt. închiriat în timpul sezonului
balnear**

**Vindecă: Boli de inimă, tensiunea arte-
rială moderată, întărește inima slăbită.
Dă rezultate bune în: aortită, aterom și
fortifică organismul după boli intrate în
convalescență. Se recomandă în reuma-
tism cu localizări cardiace și în boale de
femei. Tratamentul pentru constituțiile de-
bile și boalele sistemului nervos este mult
— — — lăudat de pacienți — — —**

În fine, în special la vest de Voinești, se găsesc izvoare în care apele cu acid carbonic, îl au în compoziție cu sodiul, așa că Covasna-Voinești posedă și ape minerale medicamentoase pentru tratamentul intern, și dietetice de masă. Vom enumera mai încolo stabilimentele balneare și izvoarele minerale, cu variabilitatea apelor întrebuințate în tratamentul extern și intern.

Dar o largă întrebuințare terapeutică a degajării mari de acid carbonic liber, gazos, sunt băile uscate de acest acid în ceea ce sunt numite mofete, cu a căror expunere începem.

1. Mofetele

Specialitatea stațiunii Covasna-Voinești stă în principal în aceste Mofete. Ele sunt constituite din gropi dreptunghiulare, adânci de ceva mai mult 1 m. în care acidul carbonic se degajează și, prin greutatea lui, rămâne în groapă. Groapa se amenajează cu pereți care să nu împedice degajarea acidului carbonic, și cu mobile.

În această baie de acid carbonic gazos se intră îmbrăcat. Efectul băii uscate asupra organismului se va vedea la capitolul următor.

Covasna se poate numi cu drept cuvânt Stațiunea mofetelor, pentru că nici în țară nici în străinătate nu sunt asemenea și nici atâtea instalații balneare, mai ales alimentate din belșug cu atâta acid carbonic ca la Covasna. La Carlsbad există o mofetă luxoasă, dar alimentată artificial cu acid carbonic incomensurabil mai rar și mai puțin puternic.

Or efectul curativ al băilor de mofete, superior la Covasna, compensează cu prisosință prin felul lor vindecător orice confort pretins de unii, esențialul fiind de a se curarisi bolnavii de boalele lor, confortul nefiind elementul esențial al vindecării boalelor.

Să enumerăm mofetele care se găsesc la Covasna și Voinești. În Covasna sunt 4: Bardocz, Bene, Veres și Pânzariu; la Voinești una: Victoria.

Mofeta Bardocz.

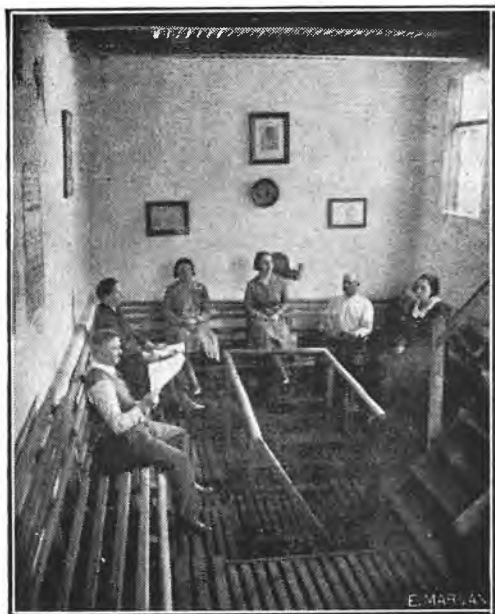
În Covasna, înainte de 1800, pe locul unde este astăzi Mofeta Bardocz, proprietarul își construise un grajd, în care se adăposteau caii săi. Care nu-i fu mirarea, când la scurte intervale, cu toate îngrijirile ce le dădea bietelor animale, caii îi mureau unul după altul; abia târziu de tot s'a constatat că caii îi muriseră prin asficsiare cu acid carbonic.

Proprietarul a distrus grajdul și a început să construiască în locul lui o pivniță; cu cât înainta cu săpătura, cu atât simțea o căldură neobișnuită ce-l furnica în tot corpul; din timp în timp, odihnindu-se pe marginea groapei, cu picioarele atârdate în jos, o căldură dulce, înviorătoare, parcă-l țintuia locului. Aceste constatări fiind comunicate și altor persoane, nenumărați suferinzi începură să facă, ca proprietarul, adevărate băi uscate de acid carbonic; mai ales reumaticii, bolnavii de nervi, cei cu podagră (gută) își găsiră lecuirea completă.

Astfel a luat naștere prima mofetă în Covasna. Pivnița fiind amenajată cu acoperiș, cu scări și cu bănci,

aducea servicii reale suferinzilor, datorită gazului bine-făcător de acid carbonic.

Mofeta Bardocz este construită din lemn, este călduroasă, dar cam întunecoasă; băncile fiind prea joase s'au luat dispozițiuni să se îndrepte aceste neajunsuri din trecut.

Interiorul mofetei Bene

Mofeta Bene.

Accastă mofetă este aşezată în centrul Covasnei, la întretăierea dintre strada Eminescu şi strada Regele Carol.

Din cauza numărului mare de pacienţi, cari fac bae de acid carbonic uscat, proprietarul a luat în anul 1928 inişialiva construirii mofetei după tehnica modernă. Această mofetă fiind luminată şi aerisită, este o mofetă bună şi e mult frecventată de publicul vizitator. Fundamentul acestei mofete fiind din piatră, care nu este legată cu ciment, lasă să treacă printre pietre acidul carbonic uscat, dar piatra micşorează puşin căldura de vară din interiorul mofetei.

În Mofeta Bene pacienşii stau nestingherişi pe bănci, iar proprietarul mofetei, d-l Bene, conduce pe fiecare pacient în mofetă până ce se aşează pe bancă la nivelul cerut faşă cu suprafaşa acidului carbonic care, prin greutatea lui mai mare decât a aerului stă în groapa mofetei.

Tot odată proprietarul observă ca pacientul să nu stea în mofetă mai mult decât indică ordonanşa medicală.

Mofeta este prevăzută cu ceas mare de părete şi este înzestrată cu lumină electrică; căci unii dintre vizitatorii intelectuali preferă să facă tratamentul la mofetă între orele 7—9 p. m. când afluenşa de lume nu este mare; iar puterea acidului carbonic este mai concentrată prin o emanaşie mai bogată.

Mofeta Vereş.

Este în proiect de construcşie în momentul tipăririi acestei Călăuze. Aşezată pe strada Eminescu, unde sunt

și cunoscutele băi calde de acid carbonic. Proprietatea terenului este validată în fața Tribunalului, iar autorizația de construcție este acordată.

Mofeta Pânzaru.

Așezată pe terenul Societății Creditul carbonic, această mofetă este construită din lemn, încât emanațiunile de acid carbonic vor fi mai libere în mofetă. Luminată, aerisită, are marele avantaj că utilul este unit cu frumosul în sensul că, în afară de faptul că această mofetă este călduroasă, dar este prevăzută cu un mobilier ales, ceea ce încântă ochiul.

Pacienții clienți la această mofetă au marele avantaj că în aceeași curte este cunoscuta baie rece cu nomol terapeutic — încât după baia rece, în costume sumare, pot trece de acolo la baia de mofetă, căci experiența a probat că este folositor ca tratamentul prin mofetă să fie precedat de o baie rece.

Mofeta Victoria.

Această mofetă este așezată la Voinești, în fața Aleei Călugăreni, Piața General Averescu și în fața băii fero-carbonică Csutak. Este pe terenul D-lui Roșca, care are și un restaurant bun.

Pe terenul unde astăzi este mofeta „Victoria“, se spune că înainte de 1700 era o grotă mare, situată la marginea drumului, la intrarea în sectorul Voinești al comunei Covasna, grotă cunoscută sub numele de „Mofeta lui Kovacs“ (Kovács-féle-gözlö). În această hrubă oamenii

se vindecau de reumatism, grație unui gaz, care plutea în valuri greoaie“.

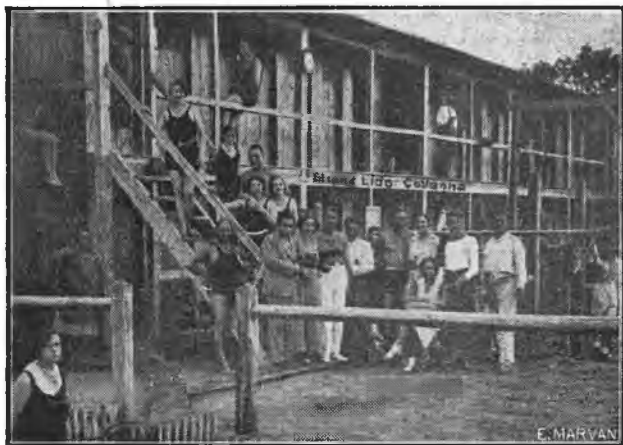
Această grotă după un număr de ani, a fost astupată

Voinești. Mofeta Victoria.

din oficiu, nefiind prevăzută cu cele necesare contra accidentelor.

D-l Profesor chimist Roediger dela Voinești își amintește cum că în anul 1881, fiind numai ca vizitator de băi la Covasna-Voinești, a văzut mofeta lui Voyna Caroly, care se reconstruise alătura de unde astăzi este

Covasna. Strandul.

terenul Roșca. Această mofetă a funcționat dela 1881 până la 1885. În fundul acestei mofete petrele erau acoperite cu floare de sulf. Mofeta era construită din lemn și acoperită cu scânduri și folosită de bolnavi în contra reumatismului.

În anul 1885 proprietarul Voyna Caroly a astupat mofeta, de oarec într-o noapte i s'a furat tot ce se găsea în ea.

Astfel se constată că aci mofeta a fost astupată în mai multe rânduri. D-l Roediger ni spune că chiar în anul 1885, terenul trecând în proprietatea lui Csutak Gyorgyné, acesta a construit din nou o mofetă care n'a durat mult timp, căci oamenii făceau săpături în drum

Covasna. Baia Benke.

și luau nisip pentru trebuințele casei; iar proprietarului fiindu-i frică de vre'un accident pentru oameni, a astupat mofeta. Terenul a trecut rând pe rând în mai multe mâni, iar d-l Roșca l'a cumpărat și și-a edificat mofeta în anul 1931.

În anul 1885 gazul de acid carbonic din mofeta Victoria a fost analizat de chimistul Folbert, găsindu-se la 1000 volume gaz:

551.93 vol. acid carbonic gazos

97.36 vol. oxigen

350.71 vol. nitrogen (azot).

În trecut tratamentul cu acid carbonic gazos nu era cunoscut de medici, iar proprietarii depe aceste terenuri fiind agricultori, 'au dat mai multă importanță economiei

Covasna. Balta dracului.

agricole decât mofetei, care le aducea un venit mic; în schimb întreținerea mofetei costa mult. Din aceste motive în trecut mofeta dela Voinești lua ființă la intervale de timp.

În anul 1931 D-l Simion Roșca și-a analizat gazul dela mofeta sa, analiză executată de D-l Prof. Dr. Pamfil din Cluj, S'a constatat la fața locului că la fundul

rezervorului în care emanau gazele mofetei, concentrația în acid carbonic este de 80%, iar la suprafață este de 26%.

Pentru analiză în laborator s'a recoltat 12.779 cmc. din care s'a găsit:

10.961 vol. acid carbonic liber

364 oxigen

1.368 vol. azot

80 vol. gaze rare.

În mediu volumul de acid carbonic este de 86%.

2. Băile lichide

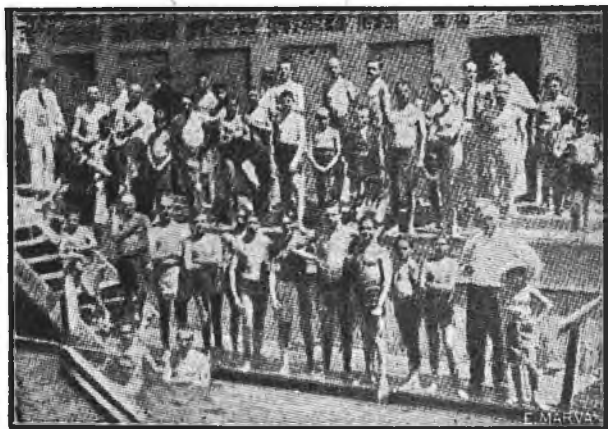
Aceste băi sunt numeroase, înprăștiate în Covasna, Voinești și împrejurimele imediat apropiate.

Băile calde carbonice.

a. Stabilimentul balnear central Csutak, în centrul Covasnei, are apa de bae minerală, extrasă dintr'un puț adânc de 86 m., prin pompă hermetic închisă.

Baea datează dela 1886. Componentele principale active ale apei din puț sunt bicarbonatul de fer și acidul carbonic. Analiza ei s'a făcut în 1922. Debitul bogat al izvorului permite premenirea continuă a apei la băi. Proprietarul acestei băi a adus specialiști din Germania: s'au făcut săpături spre a se da de apă carbo-gazoasă termală, săpături ce n'au putut depăși adâncimea de 86 metri fiindcă, dându-se de o stâncă puternică de șist

silicios, toate burghiile s'au rupt, chiar și burghiile de diamant. Aceste săpături s'au bazat pe cercetări științifice spre a se da în stâncă de fisura apei termale car bogazoasă, dat fiind că straturile geologice din Covasna sunt de formațiunea erei secundare, eră în care își are loc origina apelor termale.

Basinul Bălței dracului.

Era secundară este socotită de geologi, în viața pământului, ca o tăcere și adormire de activitate vulcanică, iar straturile sale au oprit, ca o barieră impermeabilă, gazele de acid carbonic, de torium, de helium și de bioxid de sulf, ca să iasă la suprafață și numai în caz de plesnitura acestei pânze impermeabile, pot eși la suprafață.

Stabilimentul este vechiu, dar cuprinzător și curat.

b) **Stabilimentul Vitezda**, la Covasna, astăzi Benke, este în reparație. Are 10 cabine. Apa conține în principal bicarbonat de calciu 0.1134‰, de fer 0.1005, acid carbonic 1.4232.

c) **Stabilimentul Csuták Férencné**, la Voinești. Apa izvorului acestui stabiliment face parte din grupa apelor minerale bicarbonatate clorurate calcice litinifere feruginoase, slab mineralizate. Conține: bicarbonat de sodiu 0.1802‰, de litiu 0.0179, de calciu 0.1503, de fer 0.0594, clorură de aluminiu 0.0096, silicat de sodiu 0.0317, acid carbonic liber 0.7600.

d) **Stabilimentul Veres**, în Covasna (str. Eminescu), se servește de un izvor a cărui analiză a fost făcută de Institutul farmaceutic din Cluj; are bicarbonați: de sodiu 0.3232‰, de fer 0.0185, de magneziu 0.1139, de calciu 0.5976, clorură de litiu 0.0021, sulfat de magneziu 0.0421, clorură de sodiu 0.1951, acid carbonic liber 1.7038. Debitul izvorului fiind destul de mare, această apă minerală este întrebuințată pentru băi. Stabilimentul are cabine spațioase și paturi pentru odihnă după bae.

e) **Baea Mikeș**, astăzi *Baea Tino*, la Voinești, alături de Konya și Férencné, cu mineralizație de 1.1219‰, iar acid carb. liber 2.0242; cea mai bogată în acid carbonic din toată stațiunea Covasna-Voinești.

f) **Baea Konya Anton**, la Voinești, lângă baea Csuták Férencné, mică, servește băi numai celor ce închiriază camere la acelaș antreprenor. Are ac. carbonic 0.7950‰ și o mineralizare de 0.8738; deci o apă mai slabă, care poate servi și intern.

g) **Baea Gecző Imre**, în Covasna, foarte mică, cu

apa ncanalizată, servește vizitatorii din locuința proprietarului.

Băile calde sarate.

a) **Baea sarată din V. Porumbeilor**, In comuna Covasna avem 2 feluri de izvoare sărate. Unele din aceste izvoare sunt la periferia teritoriului Voinești și anume în Valea Porumbeilor. Baia sărată de aci era alimentată de un izvor sărat care a fost analizat în 1890 și era cunoscut sub numele de Baia Sărată. Această bae este descrisă în cartea editată de prof. Dr. Emil Țăposu și Dr. Liviu Câmpeanu. Izvorul ei este trecut în toate cărțile geologice. Din cauza că comuna Covasna, proprietară, le-a lăsat să se ruineze, baea ar fi încetat funcționarea, dar le-a renovat în 1931.

b) **Baea sarată din Covasna**, proprietatea lui Csutak Alex., este așezată în deal și spre sud, sub pădurea Pilis, lângă oraș; se numia mai nainte Baea Arpad. La această bae sunt două izvoare:

Izvorul sarat No. 1 a fost analizat în 1928; după această analiză cuprinde bicarbonat de sodiu 4.1110 ‰, de litru 0.0011, de fer 0.0562, clorură de sodiu 0.2512, sulfat de sodiu 0.9530; în total o mineralizare de 6.5718. Acid carbonic 1.2832. Izvorul fusese analizat încă la 1904, dar analiza se deosebește de cea dela 1928: clorura de sodiu, după acea analiză, era 2.2109 ‰, bicarbonatul de sodiu 7.4547 ‰. Aceste deosebiri dovedesc ori că constituția apei din acest izvor nu este constantă, ceea ce ar constitui un defect, sau că prima analiză nu a fost exactă.

Izvorul sărat No. 2 are bicarbonat de sodiu 7.3870 ‰, de litiu 0.0011, de fer 0.1058, de magneziu 0.6507, clorură de sodiu 0.9728, iodură de sodiu 0.0112; în total 10.7978 ‰, iar acid carbonic liber 0.9784‰. Acest izvor este așezat în curte, pe când izvorul sărat Nr. 1 este captat prin colaci de ciment într'o cameră. Înainte de războiul mondial apa din acest izvor se punea și în sticle.

Captările ambelor izvoare sunt primitive. Băile sunt modeste.

Băile reci carbogazoase.

Basinurile reci cu acid carbonic sunt:

a) **Baea Dracului**, un stabiliment în piața centrală a Covasnei, basin destul de mare. Apa nu conține numai bogat acid carbonic liber, dar este alcalină căci are bicarbonat de sodiu 10.2826 ‰ și alți bicarbonați 1.4468, clorură de sodiu (sare) 4.7421. Este proprietatea comunei.

b) **Baea Pânzaru**, nou clădită în regiunea de deșajare cea mai mare a acidului carbonic liber, se află în Covasna lângă Piața mare.

c) **Baea Baiu**, afară din stațiune.

3. Izvoarele minerale în cura internă

Pelângă izvoarele debitate în tratamentul balnear, arătate până aici, stațiunea are variate izvoare întrebuințate la băut, fie ca ape medicamentoase, fie ca ape de masă. Dăm aci pe cele mai uzuale, pe lângă cele indicate deja la stabilimentele balneare care servesc și la tratamentul intern.

BAIA SĂRATĂ CSUTAK

(FOST BAIA ARPAD)

Se găsește în Covasna la marginea stradei
Regele Carol.

Izvorul și Băea sărată

In jurul băii e verdeață și aer curat.
Vindecă : Boalele de femei, reumatismul, guta,
constipațiile rebele, catarurile de stomac și
de intestine.

Serviciu curat și igienic.

BAEA

Fero-Carbonică Caldă

din

*Voinești-Covasna**Piața General Averescu No. 18**vis-à-vis de**Restaurantul Roșca și Mojeta „Victoria“*

Onor. public este înștiințat cum că baea noastră fero-carbonică caldă, ce și în trecut a funcționat, funcționează în tot timpul sezonului de dimineață până seara.

Aproape de baea noastră, este Aleea Călugăreni cu nenumărate vile de închiriat.

Vindecă: Boli de inimă, reumatismul, fortifică organismul, regenerează sângele în anemii și debilitatea sistemului nervos.

Serviciul curat și igienic.

Cu toată stima
Csutak Ferencné
Proprietară

a) Izvorul Horgas dă o excelentă apă de băut alcalină carbogazoasă. Aparține comunei Covasna și se găsește la 3 $\frac{1}{2}$ klm. de centrul Covasnei, dar apa se vinde și în sticle. În piața mare a Covasnei se află un chioșc, în care se pot găsi de vânzare, pentru vizitatorii Co-

Regiunea Horgas. Vedere generală.

vasnei, toate apele minerale din localitate care se recomandă de medicii balneologi.

Izvorul Horgas este cel mai vechiu izvor mineral din Covasna exploatat prin vânzarea în comerț în sticle. Apa lui este bogată în acid carbonic (1.5118 ‰), conține și iod și litiu, calciu și săruri alcaline (bicarbonat de sodiu 4.1792 ‰, de fer 0.0712, alți bicarbonați 1.2699).

clorură de sodiu 1.0360. Grație acestei compoziții chimice fericite, apa Horgas se poate păstra mult timp fără a se altera; după ce a fost ținută în sticle zeci de ani, a fost pusă în circulație și a dat rezultate uimitoare. Această apă a fost medaliată în 1882 la Triest: la 1891 în Timișoara, în 1900 la Tg. Mureș, în 1907 la

Izvorul Horgas.

Sf. Gheorghe, iar în 1928 la Expoziția dela București a Societ. de hidrologic medicală. Apa Horgas, amestecată în părți egale cu vin ori lapte, dă o băutură plăcută, răcoritoare, calmantă. Fiind ferită de bacterii, medicii o întrebuințează cu succes ca apă de băut, în cazuri de epidemii. Umplerea sticlelor, curățirea lor, stau sub control medical și corespunde tuturor cerințelor igienice.

b) Izvorul Regele Ferdinand este pe teritoriul Societății Creditul carbonic din Covasna. Are o excelentă apă minerală de masă, care s'a aprobat a fi pusă în

Izvorul Porumbeilor No. 1,

exploatare cu autorizațiunea Ministerului industriei și comerțului (Dir. minelor) No. 141179 din 27 Febr. 1933 și a Ministerului sănătății.

c) **Izvoarele Porumbeilor**, cu debit însemnat și cu o înaltă valoare terapeutică, sunt de categoria apelor bicarbonatate-cloruro-sodice. Ele sunt la o depărtare de 3 Km. de Covasna-centru, pe coasta dealului Dobromir, într'o splendidă pozițiune, îmbrăcată de pădurile Costanda și Iancicău și adăpostită de orice curent de vânt, dacă nu se vor mai tăia pădurile din vecinătate după cum s'a făcut în anii din urmă.

Izvoarele Porumbeilor sunt la 400 m. de fântâna porumbeilor; aceste izvoare în număr de 5 din care Izvorul Porumbeilor Nr. 1, este pentru cura internă, Nr. II, III și IV sunt pentru băi, iar Nr. V are un borviz minunat.

Înainte și după 1870, până la războiul mondial, pe terenul unde sunt astăzi izvoarele porumbeilor, era neîntrecută „Baia Sărată de sub deal delă Izvoarele Porumbeilor“, care a fost renovată în 1927 de d-l Valentin Gotz. Drumul până la Băile și Izvoarele Porumbeilor îți arată un pârâiaș sărat, care în multe locuri forfotează, dând borvisuri sărate. Acest drum te duce prin bolde aurii de grâu și de secară, printre lanuri smărăldii de cânepă, de trifoi și de lucernă, printre porumbiști întinse și lanuri încântătoare, mult mai poetice, mult mai frumoase și mai mândre ca acele din străinătate.

Lume multă se îndreaptă dis-de-diminează, spre băile delă Porumbei, în speranța dobândirii sănătății. Izvoarele acestea — de leac — în zorii zilei, înainte ca roua dimineții să fie ridicată, sunt cercetate de numeroase stoluri de porumbei sălbatici. După ce roua se ridică, aceste izvoare sunt locuri de întâlnire a porumbiștelor domestice.

Dacă din Valea Hanco, unde sunt izvoarele, privim înălțimele, atunci munții par așa de departe încât ne dau impresia unor surpături, pe care se coboară pârâie, surpături reprezentate prin varietăți deosebite de grezii și ardezie carpatică.

Este de remarcat faptul că în regiunea unde sunt izvoarele și băile dela Porumbei, vin atât Românii cât și Ungurii în număr mare, pe când în regiunea Horgas vin numai Românii, iar în regiunea dela Baea sărată a Covasnei (fost Arpad) vin Ungurii și Săcuii. Remarcăm faptul curios că la izvoarele dela Horgas și dela Raișărată din Covasna nu vin porumbei, cari prin instinct ar căuta să spună cum că în regiunea dela porumbei, ar fi viitorul balnear al Covasnei.

Bătrânii satului Covasna ne spun că înainte de 1860, când nu exista captări la Horgas și la Baea sărată, apă cea mai perfectă, cea mai gustoasă, era aceea dela izvoarele Porumbeilor. Chiar și astăzi în timpul ernii, oamenii din satele vecine, Zabala și Pava aduc în butoaie și damigene apă dela Izvorul Tămăduirei, folosind-o pentru boale și la dospitul pâinei.

Note de redacție. Descrierea de mai sus a instituțiilor balneare și a izvoarelor minerale este extrasă din Curierul băilor N-rile 13 din 1928 și 11 din 1929, precum și din „Les stations balnéaires“, lucrarea Societ. de hidrologie medicală; dar descrierea a fost complectată și pusă la curent de D-rul Stroescu, medic al stațiunii.

„MAGAZIN UNIVERSAL“

STROBL ȘI BENKÖ

Fondat 1905 — Telefon No. 10

Magazin de coloniale, alimente,
vopselările, fierărie și sticlărie

FRANZELĂ BRUTĂRIE PROPRIE CORNURI

Pâine de Lux și Pâine cu Cartofi

ATELIER PENTRU RAME DE TABLOURI ȘI OGLINZI

Vinuri, Băuturi spirtoase, Bere,
Rom, Cognac medicinal, etc. etc.

Unt presat. — JAMBON. — Mezeluri

COVASNA

Piața Regele Ferdinand, No. 1

XIII

FABRICA DE ACID CARBONIC

„UNION”

C O V A S N A

ADUCE LA CUNOȘTIINȚĂ
ONOR FABRICILOR DE
APĂ GAZOASĂ CĂ ÎȘI
P O T P R O C U R A

ACID CARBONIC

NATURAL, CURAT ȘI
LIPSIT DE CORPURI
STRAINE, CARE E
RECOMANDAT ȘI DE
H I G I E N Ă.

Cu toată stîma
DIRECTIUNEA „UNION”
COVASNA

Covasna medicală

Din punctul de vedere al rezultatelor tratamentului medical, Covasna este și *climatică și balneară*.

Așezată la înălțimea subalpină de 560 m.; ferită de vânturile de nord prin Carpații Moldovei, pe coasta vestică a cărora ea poate să-și scurgă apele așa ca să prezinte un sol sănătos, încât este prin aceasta o localitate igienică; expusă larg la razele binefăcătoare ale soarelui dar având totuși căldura moderată prin vecinătatea imenselor întinderi de păduri de pe munții alăturați; Covasna prezintă climatul cel mai favorabil pentru întremarea forțelor, climat sănătos care contribuie considerabil la excelentele rezultate ale tratamentului balnear.

Tratamentul balnear aplicat prin o varietate atât de mare de mijloace pe care le oferă Covasna vizitatorilor stațiunii, atât în Covasna cât și la Voinești, este în raport cu aceste mijloace, așa că în această stațiune se pot vindeca un număr mare de boli.

Prin mofele.

În baea uscată a mofetei se intră îmbrăcat, iar acidul carbonic gazos pătrunde prin haine și excită pelea, producând o căldură în organism plăcută.

Mofetele dau bune rezultate în boalele de inimă, aortă, vene și artere. Efectele se explică prin o vasodilatațiune spre suprafața pielii, care ușurează munca mușchiului inimii, prin o diureză abundentă și o transpirațiune, ca și cum s'ar face o baie de 39—42° C.

Maladiile inimii, chiar înaintate, sunt mult ameliorate prin băile uscate de acid carbonic.

Tensiunile arteriale foarte ridicate (de ex. tensiunea maximă 23, 24, 25 și 26 cm. luată cu aparatul Waquez-Laubry) sunt bine suportate și ameliorate prin mofete. Cu o practică balneară de 8 ani în stațiunea Covasna, pot spune că contraindicațiunile boalelor de inimă prin băile de ape minerale bogate în acid carbonic, sunt bine suportate prin baia de mofetă și, fără a exagera, pot spune că mofeta nu cunoaște contraindicațiuni în boalele de inimă întrucât ea e o baie tonică cardiacă.

Pacienții cu tensiuni arteriale mult mărite și cu boale de inimă înaintate, trebuie să urmeze riguros prescripția medicului balnear local, evitând să facă baie caldă sau rece în stațiunea Covasna; căci acestea sunt producătoare de accidente inevitabile și planează asupra capului lor ca sabia lui Damocle.

În mofetă, acești pacienți vor sta pe bancă, luându-se precauțiunea ca gazul de acid carbonic să fie până în dreptul stomacului.

Mofetele din Covasna fiind și radioactive, constatare făcută la fața locului în anul 1926 de D-1 Conf. Dr. Gh. Atanasiu, fac ca valoarea lor să fie ridicată la un adevărat și prețios medicament.

Mofetele dau bune rezultate în maladii inflamatorii și în exudate: boale de femei (ovarite, salpingite, metrite), mialgii, oftalmii reumatice, eczeme, artrism, reumatism.

Tonică slăbirea beșicii urinare. Tulburările endocrine în sfera genitală feminină ca: menopauza, dismenoreia, amenoreia, sunt ameliorate în așa grad, încât pacienților li revine buna dispozițiune de altă dată.

Mofetele dau rezultate excelente în boalele de nervi și în nevroze: nevralgii, paralizii, monoplegii, hemiplegii,

paralizii agitante, neurastenii, hipocondrii, atrofii musculare, isterii, în unele forme de surditate de natură nervoasă, nevritele periferice, ischias, fibrom uterin și cancer; căci conține radium.

În fiecare sezon distinsul confrate D-l Doctor Pitulescu din București, specialist în boale nervoase, trimite în stațiunea Covasna nenumărați pacienți spre a urma o cură numai cu băi uscate de acid carbonic, iar pacienții sunt foarte mulțămii de rezultatele căpătate prin influența acestui prețios gaz uscat de acid carbonic, încât cu drept cuvânt mofeta este și un tonic al sistemului nervos.

Nenumăratele observațiuni făcute asupra mofetelor, m'au determinat să dau la iveală un articol în această privință: „Influența mofetelor asupra sistemului nervos“, publicat în Revista de hidrologie medicală și climatologie, numărul jubilar anul X, No. 3—4. Mai-August 1931; precum și o lucrare „Contribuțiuni la studiul vegetativ prin mofetele dela Covasna-Băi“, publicată în Clujul Medical No. 9, 1930.

Din experiențele făcute asupra mofetelor, am constatat că, pe când temperatura aerului din afară era de 34° C la soare, 26° C. la umbră, cea din mofetă era de 12° C. Cu toate acestea, după 5 minute de ședere în mofetă, simțim o căldură în tot corpul și cum am face o baie de 39—42° C.

Profesorul Iosvig dă următoarea explicațiune: „În mofetă nu simțim căldură pentrucă în interiorul ei ar fi mai cald ca în afară, ci pentrucă gazul de acid carbonic, prin penetrația sa asupra pielei, produce căldură, determinând reacțiuni biochimice, astfel că, prin simțurile noas-

BUFETUL STATIEI COVASNA

CONCESIONAR: VASILE PANESCU

LA SOSIREA IN GARA „COVASNA” RUGĂM ONOR
PUBLIC VIZITATOR AL STATIONII A VIZITA

BUFETUL GAREI

CARE IN PERMANENTĂ, ESTE BINE APROVIZIONAT
CU TOT FELUL DE GUSTĂRI DE PRIMA CALI-
TATE, BĂUTURI RĂCORITOARE, APE MI-
NERALE, SIFOANE PRODUS LOCAL CU
APĂ MINERALĂ SĂTURATĂ CU ACID
CARBONIC NATURAL, VINURI A-
LESE DIN CELE MAI RENU-
MITE PODGORII PRE-
CUM ȘI TOT FELUL
DE BĂUTURI
SPIRTOASE.

MARE DESFACERE DE BOMBONĂRIE, CIOCOLA-
TERIE, ECT. DIN TOATE MĂRCILE RENUMITE
INDICENE. SERVICIUL PROMT ȘI CONȘTINCIOS,
CU PRETURI EFTINE.

Cu toată stîma
VASILE PANESCU

HOTEL ȘI RESTAURANTUL „OITUZ“

din Covasna

În stațiunea Băilor Covasna, Str. Ștefan cel mare, 20, se găsește Hotelul și Restaurantul „Oituz“, fost Transilvania, renovat din nou de D-l Gheorghe R.

Hotelul Frânculescu „Oituz“

Frânculescu, unde onor vizitatorii pot găsi camere curate de locuit, frumos amenajate, cât și masă la restaurant.

Serviciu prompt și efin. Terasă și Popicărie.

Acest local e curat românesc, iar onor. vizitatori se bucură de cea mai perfectă încredere.

Posedă 20 camere.

tre, ne dăm seamă de influența produsă de acest gaz“.

Profesorul Kisch din Viena se exprimă astfel: „Gazul de acid carbonic din băile uscate excită simțul termic, producând o senzație de căldură subiectivă, ridică sensibilitatea simțului tactil, mărește secrețiunea sudoripară și permeabilitatea renală, făcând să crească cantitatea de urină, influențează în bine sistemul cardiovascular și sistemul nervos“.

Subsemnatul am constatat, cum că în mofetă unui pacienți transpiră, pe când alții nu. După un șir de observații, am ajuns la concluzia că, înainte de a intra în mofetă, trebuie să facem o baie rece de apă cu acid carbonic, pentru ca pielea să fie umedă și să nu fie acoperită cu o pătură de sudoare, ca după o baie caldă, căci pătura de sudoare reține gazul de acid carbonic și nu mai excită simțul tactil, termic și sudoripar.

Pentru că la pacienții cu boale cardiace înaintate, băile reci ori calde sunt contraindicate, se recomandă ca acești pacienți să locuiască aproape de mofetă și înainte de a face baa de mofetă, să facă la domiciliul lor, pe tot corpul un lavaj cu un burete umed.

Prin băi lichide.

Băile cu acid carbonic calde dau frumoase rezultate în boalele de inimă puțin înaintate, în arterio-scleroză, hipertensiune arterială moderată, slăbirea miocardului, angină de piept, aortita, ateromul, reumatismul cu localizări cardiace, insuficiența mitrală, astmul și dispneia cardiacă.

Băile reci de acid carbonic, ca Balta Dracului din Piața mare, Baea Grigore Pânzaru depe terenul Societății Creditul carbonifer, fortifică organismul după convalescența boalelor grave; regenerează sângele după boli infecțioase și dau bune rezultate în anemii, cloroză, reumatism și debilitatea sistemului nervos. Băile reci sus amintite depun și nămol terapeutic care ridică importanța unei băi simple de acid carbonic. Înainte de baea de mofetă, se va lua o bae rece, în felul arătat mai sus și cu recomandăția medicului.

Băile sărate sunt recomandate în bolile de femei, reumatismul fără localizări la inimă, limfatism, scleroză, gută.

Prin tratamentul intern cu ape minerale.

1. Apele din izvoarele stațiunii pentru cura internă sunt limpezi, puțin sărate și cu gust pișcător. Radioactivitatea cea mai mare o are Izvorul Horgas; apa lui se bea în pahare de câte 200 gr. Numărul paharelor variază dela 1—4 pe zi, repartizate după necesitate. Această apă a fost clinic și în laborator experimentată de Institutul balnear universitar din București. Iată ce spune:

„Apa din Covasna (Izvorul Horgas) stimulează secrețiunea gastrică cantitativ și calitativ prin acidul carbonic pe care l conține; exercită prin acelaș mecanism și prin mica cantitate de magneziu, o acțiune ușor laxativă.“

Izvorul „Horgas“ este indicat în: boale de stomac: hiposecrețiunea gastrică, dispepsia, convalescența prelungită și atonia stomacală. Boale de ficat: litiaza biliară, unde avem nevoie de repaos al căilor biliare: apa Horgas

convine de minune, când litiaza biliară este însoțită de hiposecrețiune gastrică; congestiunea ficatului; icter (gălbui); colecistită; colica hepatică, după operațiuni făcute pentru piatra de ficat: „cantitatea de bicarbonat pe care o conține acest izvor exercită o acțiune utilă asupra metabolismului lipoizilor, asupra excesului de colesterină din sânge“. Boale de piele: furunculoza, exzema, urticaria; acțiunea sa se explică prin fenomene de anafilaxie. Boale de nutrițiune: guta, diateza urică, artritizm.

2. Izvorul Porumbeilor din Valea Hanco:

Izvorul Porumbeilor Nr. 1 este indicat în boalele de rinichi, colici nefretice, piatră la rinichi, cistita cronică. Această apă este pusă în comerț sub numele de Izvorul „Porumbelul Naturalis Covasna“.

Izvorul Porumbelul No. 2 este indicat în: constipațiile obezilor, litiazei biliare și a cardiacilor. Dă rezultate bune în congestiile cerebrale, hemoroizii, diabet, căci conține 10 gr. de bicarbonat de sodiu la un litru de apă. Medicii o recomandă în locul apelor purgative amare. Acest izvor este o apă puternică mineralizată căci la un litru de apă conține 16 gr. 7093 săruri din care, pe lângă bicarbonați de sodiu 10,0957 la ‰, conține bicarbonat de litiu 0.0189 ‰; mai conține iodură de sodiu 0.0225 și acid carbonic liber 0.8970.

3. Izvorul sărat Nr. 1 din Covasna, este indicat în gastritele acide, ulcerul stomacal și hiperaciditatea stomacală.

4. Izvorul Csutak din Voinești, Piața General Averescu, este indicat în anemie, albuminurie, debilitate, litiază urică, gastro-enterite, entero-colite. Poate servi și ca apă de masă.

5. Izvorul Veres din Covasna, este indicat în boalele cronice de stomac și cele de ficat: în colici nefretice, gută,

diabet gutos. Prin proporția crescută de bioxid de carbon, această apă este foarte indicată ca o băutură răcoritoare, în felul borvisului, deci ca apă de masă aperitivă și digestivă.

6. Izvorul Regele Ferdinand I, de pe teritoriul Creditului carbonic, este indicat și recomandat ca apă minerală de masă, fiind digestivă și aperitivă.

7. Borvisurile din Covasna sunt excelente ape de masă, prin faptul că conțin mari cantități de acid carbonic, mărind pofta de mâncare și înlesnind digestiunea.

Dr. Vasile Stroescu
Medicul balneolog al stațiunii

COVASNA ȘI STRĂINĂTATEA

Extras dintr'un articol de *Smara*, publicat în *Curierul băilor*.

La o depărtare de 60 km. de Brașov, între ramificațiunile muntelui Kopacz (Pleşuvul) și Pilis (Mărunțișul), împăduriți cu brazi de silvicultorii din trecut, se află vechile băi Covasna, ferite de curenți și pline de bogății minerale, ca la nici o altă stațiune balneo-climatică din Europa. Covasna este caracteristică mai ales prin extraordinara calitate de acid carbonic ce emană aci și în împrejurimi. Toate fântânile cu apă de băut fierb cu putere ca niște căldări uriașe, din cauza gazului ce ese

RESTAURANTUL SIMION ROSCA

COVASNA-VOINEȘTI

Piața General Aberescu

In curtea restaurantului Rosca, este mofeta „Victoria“, iar vis-a-vis de restaurant sunt **băile calde Csutak Férencné.**

In restaurant se servește tot felul de mâncări calde și reci.

Onor public poate fi servit cu: lapte, brânză, ouă, unt, smântână, friptură la grătar etc.

Serviciu prompt și conștiincios. Prețuri convenabile.

Abonamentul se face sub cost.

cu toată stîmă SIMION ROȘCA

XVII

HOTELUL ȘI RESTAURANTUL „PITROFF“

Strada Gării No. 5

COVASNA

De primul rang, cu bucătărie românească
și străină.

Covasna. Strada Gării. Restaurantul Pitroff

Serviciu curat și prompt.

Orchestra fină delectează Onor. public vizitator în timpul meselor. Lumină electrică.

Proprietar

PITROFF ALADAR

din profunzimi. Pivnițele — mai ales pe timpul umed — sunt pline cu acid carbonic în așa măsură încât unele din ele sunt imposibile de întrebuințat în timpul descris. Chiar apa Covasnei, care trece prin stațiunea balneară, forfotește, cșind la suprafață bășici de acid carbonic. Hotărât, localitatea Covasna este în faza post vulcanică mofetariană.

Acest acid-carbonic, în unire cu multe elemente chimico-minerale, fac din băile sus numite un adevărat „Izvor al tămăduirii“, unde lumea vine ca la o minune să-și găsească sănătatea și să-și lepede cârjile pe care-și sprijineau suferințele. Aci, în locul unui lux exorbitant, domnește o liniște patriarhală, un aer parfumat de florile văilor Kêtag, Mișcău, Valea Cetății, Dobromir, Cerețu, precum și văile dela Voinești, Horgas și Valea Hanco cu Izvoarele Porumbeilor.

Bogățiile acestea nu le au străinii și totuși ei adună picătură cu picătură orice apă minerală, o înbibează cu medicamente și lumea noastră să duce la Nauheim, Saint-Nectaire, Royat, etc., fie din fanfaronadă, fie din ignoranță că nu cunosc comorile pământului nostru strămoșesc, unde totul e dătător de viață și de poezie.

Cura la Covasna și-o pot face pacienții în tihnă, aci nefiind ca aiurea nebunia petrecerilor și ea costând foarte efitin — în comparație cu ceea ce costă la alte stațiuni balneare. Pentru mâncare e piața plină cu toate. Sâmbăta e bâlciu în care țărani vând zarzavaturi, târgoveții și marchidanii vând postavuri și abă, fabricate la Voinești unde această industrie e în mâna femeilor.

Cine merge la Covasna, să nu uite a vizita vecinătățile.

Ce spectacol unic, ce minuni a pus cel a tot puternic în țara noastră.

Și noi... tot ne mai rupem pungile în străinătate. Români, lăsați Elveția cu Alpii ei!... Cunoașteți-vă sublima Țară.

Covasna industrială

EXPLOTARILE MINERALE ALE ACIDULUI CARBONIC NATURAL, APE MINERALE, BĂI RECI, BĂI USCATE ETC.

Intreprinderea soc. Creditul carbonic București-Covasna

Referință de Dr. Stroescu, medic al localității, și Pânzariu, director al exploatării de acid carbonic.

De câțiva ani *Covasna*, stațiune balneo-climatică, începe să ia un avânt în domeniul ei balnear, miner și climatic.

Pe lângă bogatele ape minerale și acidul carbonic liber, care emană din abundență, *Covasna*, grație Soc. *Creditul carbonic* cu sediul în București, a căpătat un sprijin puternic de la această soc. care, în localitatea *Covasna*, a creat o întreprindere ce pune în valoare, prin exploatare și comercializare, zăcămintele care de sute de ani se întrebunțează în mod primitiv, iar acidul carbonic, de o mare importanță, până acum se

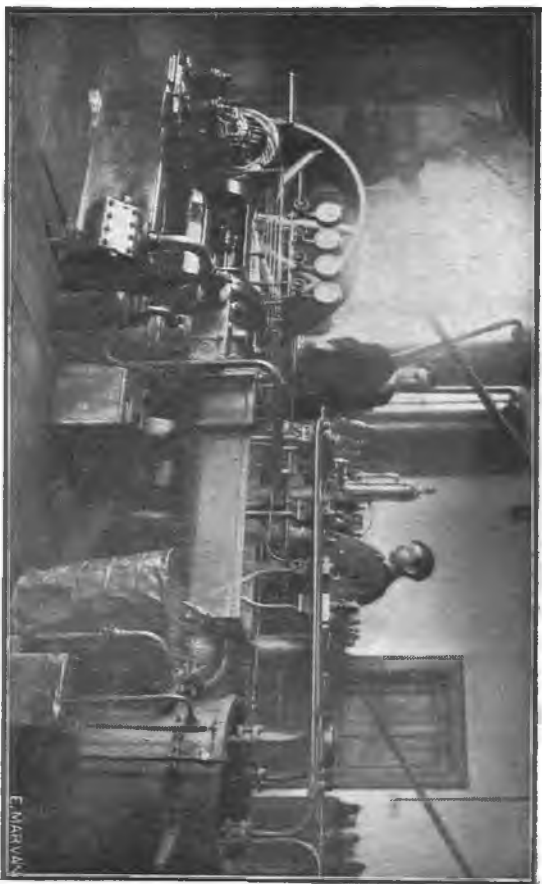
pierdea în aer prin emanațiune. Societatea, amintită mai sus, pentru a remedia această stare de lucruri, a instalat în anul 1929 o fabrică de culegerea acidului carbonic natural.

Gazele de acid carbonic sunt captate și depozitate

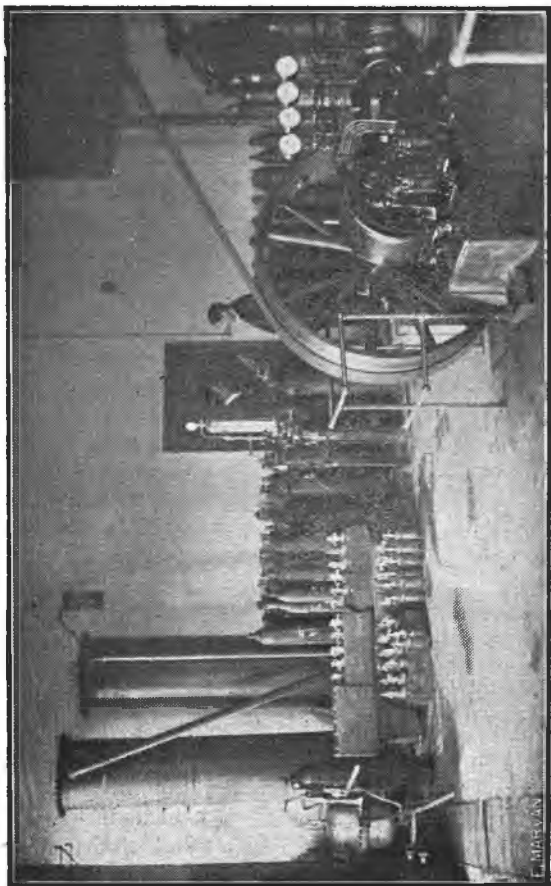
Covasna. Direcția Creditului carbonic.

într'un gazometru, apoi trecute într'un compresor care le transformă în stare lichidă la presiunea de 60—70 atm. și temperatura '80 gr. Acidul carbonic lichefiat se depozitează în tuburi de oțel în care se introduce printr'un ventil, care servește și la descărcarea tubului. Acidul se măsoară în kg.; 55 c.m. cubi de gaze (acid carbonic), dacă se lichefiază, are greutate de un kilogram.

Societ. Creditul carbonic. Interiorul fabricii de acid carbonic.

E. MARVIN

Societ. Creditul carbonic. Interiorul fabricii de acid carbonic.

Acidul carbonic în cea mai mare parte este întrebuințat la fabricarea apei gazoasă (sifoane).

Cu ajutorul unui aparat, acidul carbonic se amestecă cu apă la 8—10 atm. și, cu această presiune, e introdus în sticle de sifon.

În această localitate se lucrează un sifon excelent; în loc de apă dulce, se întrebuințează apă minerală, ce se amestecă cu acid carbonic natural.

Pe lângă apele minerale alcaline, iodurate, sărate, etc. într'un cuvânt medicamentoase, toate acestea se întrebuințează ca apă de cură, pe motivul că modifică spre normalizare secreția gastrică, biliară, pancreatică, intestinală, etc. Acolo unde nu se găsește ape minerale cu prețuri reduse, este recomandabil să se întrebuințeze acidul carbonic natural din Covasna, care e cu mult mai preferabil de cât acidurile artificiale care se obțin pe cale chimicală.

Stațiunea Covasna pune spre comercializare acidul carbonic natural pentru a fi întrebuințat la fabricarea sifoanelor, care la gust este asemănător cu borvisul pus în sticle, ori cu așa numitele „ape de cristal“.

Recomandăm fabricanților de sifoane să se aprovizioneze cu tuburi de acid carbonic natural din Covasna, care sunt recomandabile din punct de vedere igienic și al sănătății publice.

Publicul are de datorie să pretindă fabricanților de sifoane să întrebuințeze numai acid carbonic natural, căci ce-i natural este și sănătos; iar nu acid carbonic din borhoturi sau preparate cu acid sulfuric.

Zăcămintele acestei localități au fost studiate din punct de vedere geologic, de D-l Prof. Protescu și analitic de D-l prof. chimist Atanasiu, ambii din București; în

„CREDITUL

CARBONIC“

**Societate Anonimă română pentru exploatarea
acidului carbonic natural**

**Ape minerale, Fabrică de sifoane, Siropuri
de munte: smeură, afine, fragi, pomuşoare,
(strugurei) etc.**

FABRICA : Comuna Covasna, Jud. Treiscaune

**SEDIUL : Bucureşti I, Strada Halelor 17
Telefon 3.62-06**

*Pentru ca sănătatea să fie restabilită, cereți prelu-
tindenți și consumați numai apă minerală naturală „Re-
gele Ferdinand“, apă aperitivă și digestivă, cu gust plăcut.
Se poate constata în buletinul de analiză ce urmează:
Proprietatea Soc. Creditul Carbonic Covasna, Jud. Trei-
Scaune, unde se adresează toate comenzile.*

Universitatea din Cluj

INSTITUTUL FARMACEUTIC ȘI FARMACIA CLINICELOR - No. 87, 1933

Buletinul de analiză

a apei minerale luată din Izvorul „Regele Ferdinand” al *Creditului Carbonic S. A. R.*, în fața medicului circumscripției, D-l. Dr. V. Stroescu.

Proprietățile fizice și organoleptice: apă limpede, cu gust acidulo-carbonic. Densitate la 15° C. 1.0011. Are reziduu fix la 105° C. 1.1320‰.

Compoziția chimică. Proporția de substanțe fixe dizolvate într'un litru de apă:

a) Exprimată în stare de molecule la

Clorură de potasiu	0,0621
„ „ amoniu	0,0005
„ „ sodiu	0,0043
Silicat de natriu	0,0141
Hidrocarbonat de natriu	0,5604
„ „ de calciu	0,4388
„ „ de magneziu	0,2354
„ „ de fer	0,0231
	<hr/>
	1,3386

Bioxid de carbon liber 1,5399

Concluziuni. Din datele analitice obținute rezultă că apa analizată intră în categoria apelor minerale *bicarbonatate sodico-calcico-feruginoase*, de masă, cu reziduu relativ scăzut, saturată cu CO² și care poate servi ca apă de masă — aperitivă și digestivă — cum sunt în general borvisurile în grupa cărora se încadrează.

(ss) Prof. Dr. GH. PAMFIL

Dir. Institutului farmaceutic și Farmaciei clinicilor

urma cărora s'a autorizat exploatarea, găsind cele mai puternice emanațiuni pe terenul Soc. Creditul carbonic, fosta proprietate a căpitanului Deak, unde de sute de ani a existat o baie minerală rece și cu nămol.

În 1931—1932 s'au mai făcut noi studii geologice de către D-l inginer de mine Mihăilescu și D-l geolog Preda care, prin lucrări și studii speciale, au găsit cea mai principală poartă minieră.

Calcululele făcute de primul geolog și chimist constată că, pe circa două hectare întindere, se emană acid carbonic liber anual circa 6.800.000 metri cubi.

Dacă s'ar capta toate aceste gaze și s'ar transforma în kgr., ar rezulta circa 12.000.000 kgr. acid carbonic,

În toată țara cel mai mare consum ce s'a putut înregistra până în ultimii ani a fost de 1.200.000 kg. deci abia 10% din acidul care se găsește într'o mică parte a Covasnei.

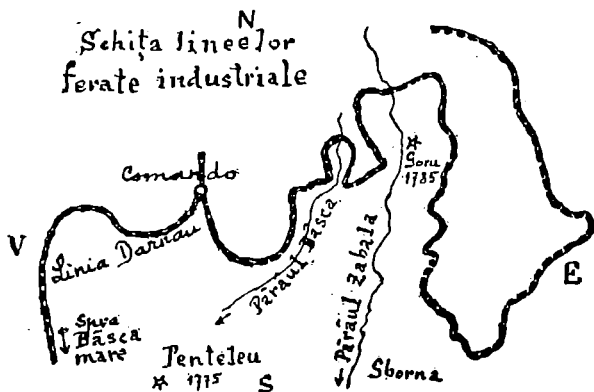
În cursul anului 1933 Soc. Creditul carbonic a renovat baia minerală rece cu nămol; renovarea constă în aranjamentul bazinului, cu pereții de beton; în jurul bazinului o plajă de nisip, expusă la soare și ferită de curenții de aer.

În apropierea acestei băi, s'a edificat o baie uscată de acid carbonic natural, care ridică importanța unei băi mineralizate prin aceea că deschide porii, iar schimbările în nutrițiune sunt intensificate prin actul transpirațiunii. Numai în aceste cazuri condiționate, baea uscată de acid lucrează ca o adevărată baie terapeutică dacă, imediat după baea rece mineralizată, urmează baea de acid (*Mofeta*). Astfel s'au putut construi alături a 2 băi care se completează: lichidă și gazoasă.

COVASNA INDUSTRIALĂ ȘI TURISMUL UȘOR

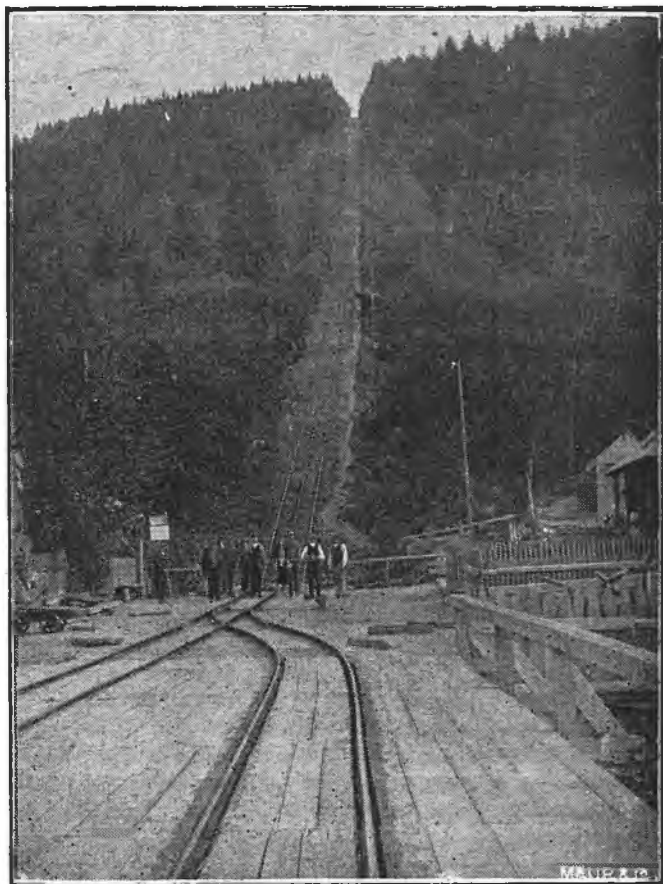
Comandăul

De regulă vizitatorii stațiilor balneare nu sunt turiști de forță, iar dacă excepțional între ei se găsesc asemenea turiști, prevalează asupra lor dorința vindecării răcii pentru care au venit să se trateze în stațiune, asupra dorinței mari de a face turism în regiune. Dacă însă

Comandăul. Schita liniilor ferate industriale.

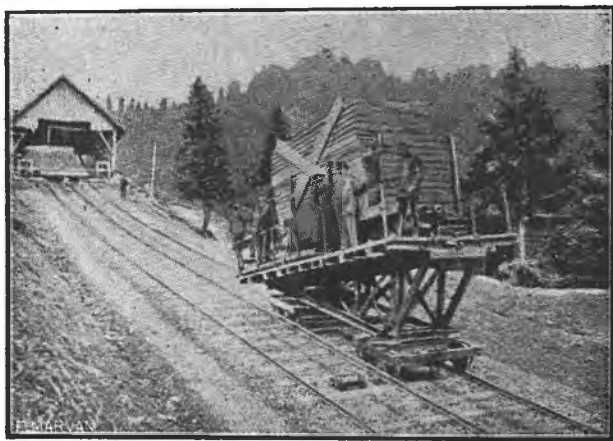
turismul practicat în vecinătatea stațiunii nu cere timp îndelungat și nici efortări mari, la el se asociază și cei care nu sunt de fapt turiști ci numai simpli vizitatori ai stațiunii. Când lângă o stațiune balneară se găsește o

Funicularul de jos al fabricii de cherestea Ardeleana din Covasna

asemenea regiune de turism ușor, stațiunea este în câștig căci constituie o atracțiune pentru ea.

În asemenea condiții se găsește **Covasna**, cu regiunea turistică aflată lângă ea numită **Comandău**. Această regiune se întinde peste tot latul Carpaților orientali care

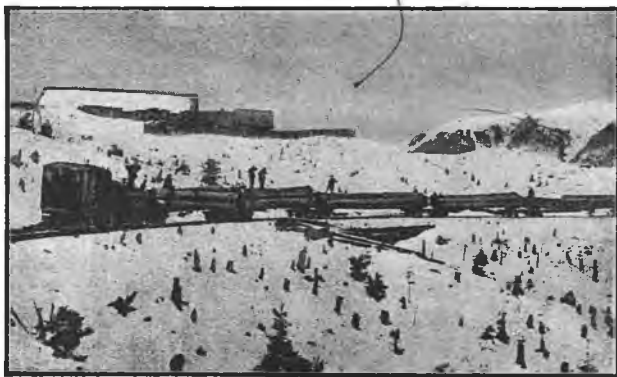

Transportul vagonului încărcat pe platforma funicularului.

despart vechiul Regat de Transilvania între județele Putna, Trei Scaune și Buzău. Numele îi vine dela un vechiu fost post (Comandă) de grăniceri, care se găsea pe vechia frontieră înainte de războiu.

Astăzi Comandăul este o localitate centrală a regiunii, 2000 locuitori, așezată pe un platou între piscuri, de

curând recunoscută ca comună, locuinți în paiantă de lemn (ca la munte), lângă piscul Laur (1272 m. altitudine), reședința a unei mari întreprinderi de cherestea (Societatea Ardeleana), care-și întinde căile ferate industriale de munte pentru exploatarea pădurilor, pe o distanță de 197 Klm. și 5 Klm. de linie normală

Vedere a liniei ferate industriale lângă piscul Goru.

pe valea Covasnei. Grație acestor linii și mai ales bunăvoinței D-lor Staines, director și Balcany, inginer dela exploatare, turismul devine foarte ușor, dacă turiștii sunt admiși a se servi de liniile industriale și mai ales de automobilele speciale pe acele linii (grupuri numai de cel mult 6 persoane).

Pentru a ajunge la Comandău, care este un punct central, ori ce turist ia trenul industrial care pleacă

chiar delângă gara Covasna. După ce intră în munți (o distanță de peste 8 Klm.), trebuia, cu un dispozitiv funicular lung de 1260 m., să se ridice pe un singur vagon cu 300 m. mai sus. Scoborârea la întoarcere era și mai grea, căci vagonul trebuia să fie încărcat cu cherestea pentru a face contraponderea necesară la scoborât.

Vedere a liniei Paișele, spre Năruja.

Pentru a ocoli acest punct greu, Societatea Ardeleană a dispus, prin D-l *Gabor Dezideriu*, directorul general forestier, ca, alături de funicularul arătat, să se construiască, pentru turiști și vizitatorii stațiunii Covasna, o alee în serpentine care, din 200 în 200 m., prezintă câte o bancă de odihnă. Pe viitor Societatea nu va mai permite urcarea acestei înălțimi cu funicularul, ci nu-

mai pe serpentine. Călătoria pe trenul Societății până la funicular și apoi din sus de funicular mai departe, în munți, va fi permisă ca și în trecut.

Deja până la acest funicular, linia ferată trece pe lângă localități care ne interesează, căci au ape minerale cu mici instalații, ca Izvoarele porumbeilor, Izvorul Horgas, asupra cărora nu revenim aci, pentru că au fost deja descrise mai înainte în acest volum.

Comandău. Casinoul.

Dar, după suirea vagonului pe funicular și formarea unui tren de munte cu alte vagoane suite deja goale, începe a se perinda înaintea ochilor, din trenul care alunecă mai mult pe coastele dealurilor, frumusețile pitorești ale regiunii.

Ajungând cam peste o oră la Comandău, după ce

ni-am asigurat de camere excelente și foarte curate la Cazinoul condus de D-l Lichtenstein (restaurant, cinema, radio), ne restaurăm forțele cu un bun dejun, și ne

Funicularul Naruja No. 1, la altit. de 1500 m.

adresăm rugămintea Direcției să ne ușureze vizitarea mai repede a regiunii, cu automobilul depe liniile ferate,

IOAN N. URZICA
Covasna-Volnești. — Jud. Treiscaune
BĂCĂNIE ȘI COLONIALE

Depozit de postăvuri din lână naturală, lucrate în comună pe războaie de casă.

Postavurile sunt de bună calitate și cu prețuri convenabile.

Lățimea dela 50-56 cm.

La cerere se trimit mostre.

XXI

SUCURSALA :

„UGRON“

STR. BĂILOR, 43

(vis-à-vis cu „Băea Centrală“ Csutak)

COVASNA

Execută orice comenzi după zflare de modă

Primește și reparațiuni

**Se servește corect și
cu prețuri modeste**

O PROBĂ VĂ CONVINDE !

concesiune care, bine înțeles, se acordă mai greu față cu necesitățile serviciului. Dar deja excursia până la Comandău (care se face cu deplină libertate a suirei pe tren și fără nici o plată, pentru a se evita despăgubirile în caz de accident, extrem de rar din cauza siguranței liniei) este o plăcere și mulți se rezumă la ea. Curiosul însă și iubitorul de senzațional și de orizonturi noi, dacă are timp, poate face turism pe jos, preferindu-se potecile bătute în lungul liniilor ferate, care se găsesc tot timpul pe culmi sau pe costișe, cu vederi cât se poate de întinse în munți.

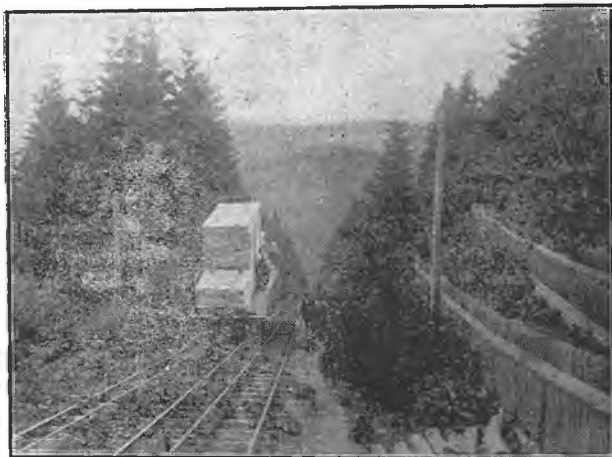
Pentru aceasta trebuie studiată harta regiunii (la Direcția exploatării). Dela Comandău pleacă două linii ferate, una care merge spre est, pătrunzând în munții jud. Putna, alta spre vest-sud, pătrunzând în jud. Buzău. Aceste linii alcătuiesc în mersul lor contorsiuni foarte mari datorite negreșit necesităților de exploatare, dar mai ales necesitate pentru trecerea liniei depe un munte pe altul, ceea ce totuși nu a putut evita construirea de noi funiculare, acolo unde linia trebuie să escaladeze noi munți (a se vedea figurile).

Linia spre jud. Buzău, neîntimpinând dificultăți mari de teren, face numai două curbe spre sud-vest, formează o nouă mică localitate cu fabrici și căsuțe (Darnău, de unde linia se zice: spre Darnău), și apoi spre Bâsca mare, găsește păraul Nehoiașul, cu exploatarea forestieră fostă Götz. Această linie păstrează amintirile luptelor eroice din războiul mondial și este dominată spre sud-est de muntele Penteleul (1775 m.).

Dar linia cea mai pitorească este cea zisă a Narujei, pentru că este cea mai lungă, cea mai întorto-

splendidă și chiar ape minerale ca acelea dela Fântâna Budōs (Budōskut), la altitudinea de 1166 m.

Ne temeam că frumusețea turismului va avea mult de suferit din cauza exploatării pădurilor de brad (17%), stejar (13%) și fag (70%). Am constatat că exploatarea

Alt funicular la Șiclău

dispunând de păduri imense, face replantații care cresc; astfel e timpul, în cursul zecilor de ani, să se reîntoarcă cu exploatarea pe unde a mai fost deja, încât aci nu am văzut devastările enorme — cimitirul pădurilor — dela alte exploatări care distrug fără milă cu totul frumusețile naturei.

Fabrica este una din cele mai mari întreprinderi forestiere ale țării. În anul de criză financiară 1932 a vândut material de cherestea în valoare de 60 milioane lei.

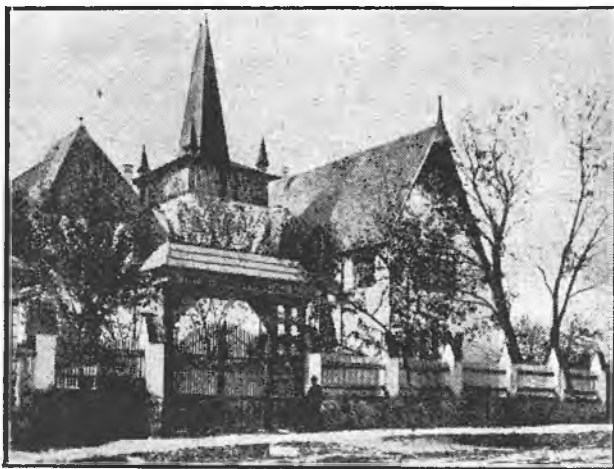
Gen. Dr. Vicol

(Curierul băilor, No. 2 din 1932)

COVASNA TURISTICĂ PRIN VECINĂȚĂȚI ȘI ARHEOLOGICĂ

Sf. Gheorghe

Sf. Gheorghe este capitala jud. Trei Scaune. Oraș

Sf. Gheorghe. Muzăul național săcuesc.

frumos, așezat pe valea largă a Oltului, aproape de coțitura pe care o face acesta spre vest, pentruca, strecurându-se pe sub masivul dealurilor unde se găsește stațiunea balneară Vâlcele, să se îndrepteze spre nord și să se angajeze în defileul care începe dela Feldioara. Orașul are 11.000 locuitori.

Sf. Gheorghe. Tribunalul.

Sf. Gheorghe merită să fie vizitat, pentrucă are un număr însemnat de instituții. Așa începem prin Prefectura județului, un spital cu 120 paturi, Tribunalul Treiscaune, Centrul ofițeresc de instrucție, Școala normală de

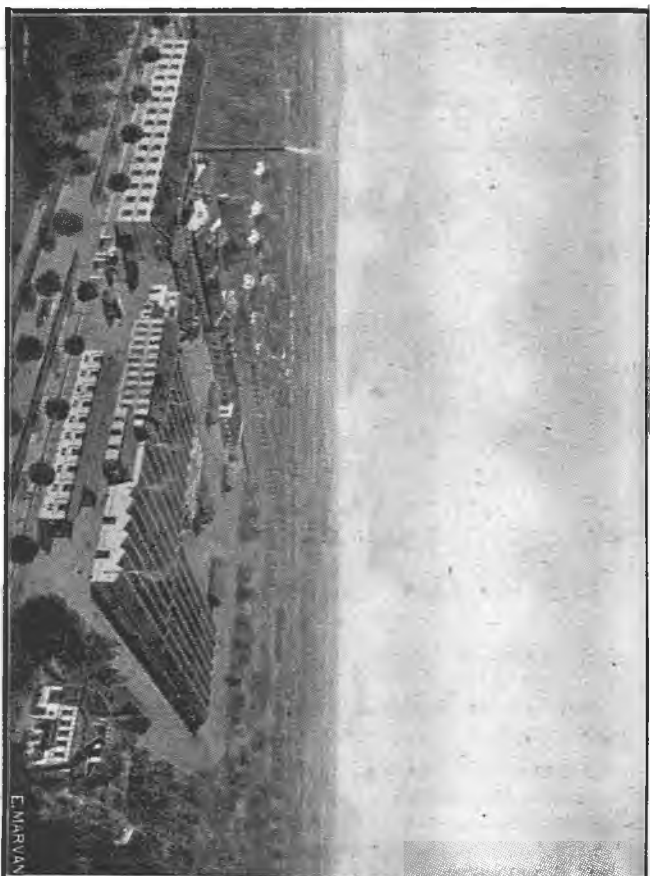
fete, Liceul reformat Miko, Gimnazul de băieți, Banca cooperatistă „Progresul“, Policlinica, Cinema orășenesc, Societatea „Astra“, Tipografia „Patria“, 2 gimnazii de fete, din care unul românesc și altul reformat.

Sf. Gheorghe. Gimnaziul român de băieți.

Din clădiri vechi: Biserica reformată, zidită în stil gotic.

Se pot vizita fabricile de țesătorie casnică, fabrica de tutun și muzeul săcuesc care este foarte însemnat din punctul de vedere al rarelor colecții săcuști (obiecte casnice, industrie etc), material preistoric și istoric; secțiuni de: botanică, zoologie, geologie și numismatică.

E. MARVAN

Sf. Gheorghe. Fabrica de țesătorie și Industrie casnică Henry Killinger

Pozițiunea geografică a orașului Sf. Gheorghe destină această comună pentru o situație care din ce în ce se va desvolta mai mult. In adevăr numai privind așa zisul Cadrilater balnear, al cărui schiță urmează mai încolo în prezentul volum, se poate vedea că prin Sf. Gheorghe

Sf. Gheorghe. Internatul de fete Mikó.

trece linia ferată principală care, plecând dela Brașov, prin valea superioară a Oltului leagă sudul Transilvaniei cu valea superioară a Mureșului, cale nu numai industrială, dar trecând prin o serie de localități balneare ca Malnaș-băi, Tușnad-băi, mai sus Jigodin, Merçurea Ciucului, etc.

Iar spre Est pleacă spre răsărit linia ferată Brețcu,

linie foarte industrială, care duce și la Covasna, cu trenuri plecate direct din Brașov.

În suși Sf. Gheorghe posedă o mică stațiune balneară în munți, anume Sugașul.

Târgul Săcuiesc

Tg. Săcuiesc este așezare urbană a unei populațiuni de 5.200 locuitori, în absolută majoritate compusă din Săcui.

Târgul Săcuiesc. Spitalul.

Orașul este situat în centrul geometric al basinelui superior din câmpia județului, înconjurat în formă de inel de munții Carpaților. Orașul Tg. Săcuiesc este re-

ședința vechiului scaun săcuesc „Khezdi“, aproape de pasul istoric Oituz; el este un centru comercial și industrial, în care calitate întreținea în timpurile vechi strânse legături comerciale cu Moldova.

Clădit într'un stil arhitectonic unic în felul său, cu străzile sale în formă de curți, el este zidit pe locul unde era clădit 2000 de ani în urmă orașul roman numit „Praetoria Augusta“.

Instituțiunile sale sunt, pe lângă cele trei biserici ale confesiunilor: reformată, romano-catolică și română ortodoxă, cea din urmă clădită în anul 1740 și reînviată dela unire încoace — după ce rămăsese fără nici un credincios, din cauza săcuizării lor —, spitalul public modern, instalat cu un frumos parc, azilul de bătrâni, azilul de orfani, cazarma — de prezent goală —, gimnaziul de stat pentru fete, un model de școală, școala normală minoritară și abatorul comunal — operă românească de curând construită.

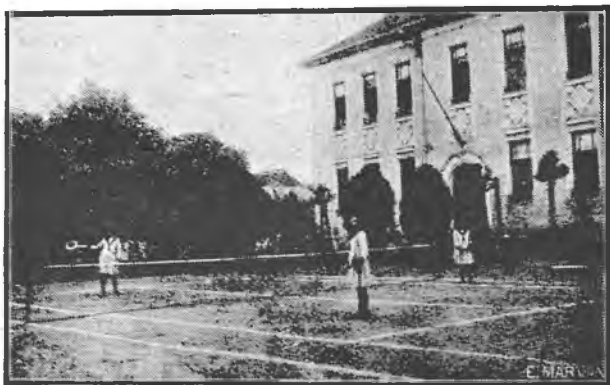
La o distanță de 4 km. se găsește comuna Sânzieni, cu ruinele castrului regal de odinioară numit „Szentlelek“ spre vest se găsește celălalt castru numit „Bálványosvár“ Bolovănar. Aceste două castre serveau de apărare contra năvălirilor barbarilor și erau situate la intrarea în șesul Treiscaunelor.

La poalele celui de al doilea castru se găsește stațiunea balneară „Csiszár“ și „Transilvania“, cu izvoarele lor carbogazoase, sulfuroase și cloruro-sodice, și multiple izvoare de borviz feruginos.

Depe dealul care stăpânește comuna, numit „Perkő“, călătorul are o admirabilă priveliște asupra întregului basin.

Pe teritoriul oraşului Târgul Săcuiesc se găseşte staţiunea balneară — de interes local — „Fortyogo“, cu o instalaţiune formată dintr'un basin liber, cu plajă şi un stabiliment cu cabine pentru băi calde. Apa e carbo-gazoasă, feruginoasă, sulfuroasă şi cu câteva izvoare de borvis.

Caracterul comercial şi industrial al T-gului Săcuiesc

Tg. săcuiesc. Gimnaziul de stat pentru fete.

este dovedit şi prin numărul mare de şosele care ies din acest oraş, şi anume 5, care se ramifică în direcţiuni deosebite: una merge spre nord, în ţinutul Cason (numele Cason este o schimbare greşită a românescului „Caşin“, la care ar trebui să se revină); alta către sud, spre staţiunea balneară Covasna; a treia spre est către

APĂ MINERALĂ DE COVASNA DIN VALEA „HANKO“

BULETINUL analizei apei din Izvorul „PORUMBEILOR“ No. 1, din Valea „HANKO“, luată în prezența D-lui Dr. *Vasile Stroescu*, în ziua de 26 Septembrie 1927: Apa limpede cu gust plăcut bicarbonatată, conținând ioni de sodiu și calciu în proporție crescută. Este indicată în cazurile de gravelă, cistită cronică, gută, arterioscleroză, obezitate și boli de femei. Fiind diuretică și aperitivă, poate servi și ca apă de masă. — Cluj, 7 Martie 1928.

(ss) Prof Dr. Pamfil

Dir. Inst. farm. și Farmaciei Clinicelor

IZVORUL
PORUMBELUL

NATURALIS

DIN
COVASNA

ANALIZE :

Bicarbonat de Sodiu . . .	2.780766
Bicarbonat de Litiu . . .	0.005099
Bicarbonat de Calciu . . .	0.120870
Bicarbonat de Amoniu . . .	0.023866
Bicarbonat feros	0.029996
Bicarbonat manganos . . .	0.002320
Bicarbonat de Potasiu . . .	0.011543
Clorură de Calciu	0.646403
Clorură de Magneziu . . .	0.318412
Clorură de Aluminiu . . .	0.021815
Sulfat de Sodiu	0.009187
Silicat de Sodiu	0.073955
Total	5.723342
Bioxid de Carbon liber . .	1.723342

:: ADM. KONYA BALAZS, BOROȘNEUL-MARE ::

RESTAURANT „CAZINO“

Conducător

LICHTENSTEIN HENRIK

**COVASNA 2, COMANDO
Jud. Treiscaune**

**Cel mai preferat local al vizitatorilor,
cu mâncare românească și străină
de prima calitate**

— PRETURI MODESTE —

SERVICIUL CURAT ȘI HIGIENIC

Brețcu și trecătoarea Oituz (drumul urmat la intrarea Div. 8 în Transilvania). Celelalte 2 drumuri duc: spre vest, prin cetatea Bálványos către Toria (la 1000 m. înălțime) și spre sud-vest, la Cernat-Macșa.

Brețcu

Linia ferată care, plecând dela Brașov, trece pela Covasna, se termină la Brețcu, care este a 11 stațiune dela Covasna. Brețcu e o comună veche românească; Românii s'au așezat aici ca grăniceri.

Brețcu are importanță turistică și istorică. Turistică, pentru că prin el trece șoseaua care, suindu-se în spirală până la vârful Magyarosului, se scoboară prin lungul și strâmtul defileu al Oituzului, pentru a eși pe valea Troțusului, în Moldova, la Onești.

Istorică, pentru că în regiunea acestui defileu și a celor alăturate, au fost luptele cele mai crâncene ale Românilor, în 1916—18, pentru apărarea vechei frontiere. Cine cunoaște istoria războiului nostru, recunoaște locurile sfinte și vede astăzi urmările.

Brețcu este ușor de vizitat cu trenul, în 1 $\frac{1}{2}$ oră. El posedă o mare fabrică de cherestea, la Oituz.

În comuna Brețcu e un castru roman. În acest castru a fost pe vremuri reședința Cohortei I Augustanorum și Cohortei Hispanorum, după cum se constată și reeșă din inscripțiunile de pe cărămizi găsite prin săpături făcute de către arheologii maghiari și români; ceea ce este o dovadă vie de romanitatea acestei regiuni.

La Aquas Herculi sacras (Băile Herculane) s'au găsit cărămizi și petre tot cu inscripțiuni de „Cohors Hispa-

norum“, ca la castrul din Brețcu, cu toate că la Băile romane dela Hercules era legiunea VII romană.

La 1426 Impăratul Sigismund a recunoscut drepturile și datoriile locuitorilor din Brețcu, ce constau în a conduce delegații Impăratului, mai târziu a Principilor Ardeleni, pe valea Trotușului până în Moldova, iar la reîntoarcere până la Tg. Săcuesc.

În anul 1466, Regele Matei Corvin trece prin Brețcu-Oituz în Moldova și se reîntoarce cu o rană grea, căpătată în lupta dela Baea cu Ștefan cel Mare, Domnitorul Moldovei.

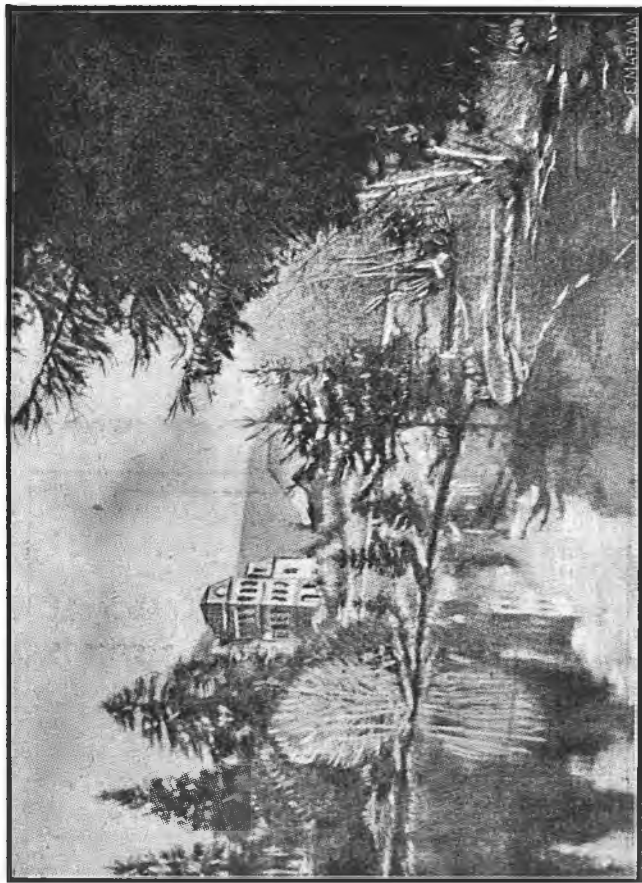
În anul 1550, Domnitorul Moldovei Iliș Vodă, fiul lui Petru Rareș, vine în Transilvania prin Oituz-Brețcu în ajutorul Isabelei.

În 1576 Ștefan Batori trece prin pasul Brețcu-Oituz pentru a ocupa tronul polonez.

În anul 1637, George Racoți întărește trecătoarea Oituz și clădește cetatea numită „Cetatea Racoți“.

În anul 1600, Mihai Viteazul, Domnul Munteniei, trece în Ardeal prin pasul Buzăului și devenind a tot puternic în Ardeal, trece tot în acel lan prin trecătoarea Brețcu-Oituz în Moldova, pe care o cucerește. Eremia Movilă, Domnul Moldovei, neputându-i opune rezistență serioasă, trupele Voevodului Mihai intrară în Iași și Suceava, iar Polonii, care căutau să dea ajutor lui Eremia Movilă, se retrag în Cetatea Hotin, pe care Mihai o ia.

Grație trecătoarei Brețcu-Oituz, Mihai Viteazul pentru întâia dată uni într'un singur mănunchiu: Muntenia, Ardealul și Moldova, din care cauză, din punct de vedere istoric, trecătoarea Brețcu-Oituz este de cea mai mare importanță în Istoria Românilor.

Zábala. Castelul Gr. Mikes Armin.

Zăbala

La 6 km. de Covasna, se află comuna Zăbala, cu o populațiune de 2800 locuitori. In Zăbala e un splendid Castel al Contelui Mikes Armin. Castelul este înconjurat de un întins parc de 77 pogoane. In continuare, spre răsărit, e un domeniu de vânătoare al Statului român (urși și porci mistreți). Parcul are un lac — alimentat de râuri — în care castelul se oglindește.

Imeni

Castelul, muzeul și ferma.

La o distanță de 12 km. de Covasna, pe șoseaua spre

Imeni. Castelul Ionel Ioanidu

Târgul Săcuiesc, în comuna Imeni, se află castelul și proprietatea Domnului Ionel C. Ioanidu. Castelul și parcul, cu plantațiuni de meri și arbori fructiferi selecționați, se găsesc în mijlocul unei păduri de brazi. Acest castel, fostă proprietatea Gereb, a fost renovat și înfrumusețat de actualul proprietar, în anul 1928, și este astăzi una din clădirile interesante din județul Treiscaune.

În hallul castelului se află o frumoasă colecție de coarne de cerbi din regiune. Sufrageria este mobilată în stil vechi săcuiesc, cu mobile și olărie antice, cumpărate din muzee și colecționate de Domnul I. Ioanidu.

În parcul proprietății se găsesc crescătoriile model de găini din rasele Leghorn și Rhode Island, de epuri de casă rasa Cincila, de găște de Emden, rațe Khaaki-Champbell, etc. numit „Ferma Elsa“. Amenajările și construcțiunile ei sunt făcute după modelul american, astfel că este socotită ca una din fermele importante din țară.

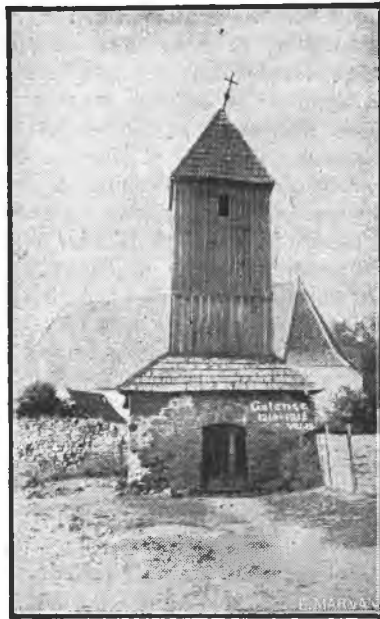
Proprietatea Domnului Ionel C. Ioanidu, este la 200 metri de gara Imeni, de pe linia Brașov-Brețcu.

Ghelița

Descriere de Preotul Ion Boteiu, fost paroh al Bisericii din această comună.

Din punct de vedere istoric și turistic, dela Covasna spre nord, la distanța de 14 km., vizitatorii pot găsi comuna mare și fruntașă Ghelița, care este înconjurată în formă de potcoavă de rămășițele păduricelor ce se desprind din pădurile munților Putnei. Această localitate, pe vremea înainte de 1700, era locuită numai de Români în număr de peste 450 suflete și cari singurii își aveau biserica în partea numită astăzi Felszeg-Saladăr.

Cu vitregia timpurilor acești români au început să dispară și să-și uite limba strămoșească, maghiarizându-se complet. Tot așa și localul sfânt a ajuns în

Ghelița. Biserica.

stăpânire maghiară și astăzi este numit, „Biserica lui Arpad“.

Doveditor despre cele afirmate cum că Biserica din

Ghelița este greco-catolică, este și scriitorul ungar Kos Károly care, în tratatul său „Erdély Kulturtörténeti Vázlat¹⁾”, Cluj, 1929“, la pagina 48, arată în desen fidel fundamentul Bisericii din Ghelița, care este clădit în felul confesiunii greco-catolice. Tot acest autor, la finele cărții, în fotografia No. 14, dă fidel Biserica în întregime, și el singur arată că este edificată în secolul al XV și că a fost restaurată în secolul al XVIII și, ca proprietari, amintește pe Săcuii greco-catolici unguri.

Interior din Biserica dela Ghelița.

În legătură cu Biserica din Ghelița, D-l prof. universitar Silviu Dragomir a publicat, în Universul No. 81 din 23 Martie 1932, un foarte apreciat articol în care

1) Schiță despre Istoria culturală din Ardeal.

se găsește o fotografie din pictura fresco de pe pereții acelei Biserici. Este de dorit ca turiștii și vizitatorii Băilor Covasna în număr cât mai mare să străbată până

Biserica Ghelinta. Interior.

la Ghelinta ca ei, cu ochii lor, să vadă o adevărată artă din vremurile de demult; căci în timpurile din urmă

pictura artistică fresco, de o valoare netăgăduită, a fost astupată cu tencuială groasă ca să dispară urmele originii.

În timpul ultimei renovații, făcută în anul 1932, prin săpături la fundament, s'a descoperit fundamentul care arată întru toate origina Bisericii noastre ortodoxă creștină și tot atunci tencuiala a fost înlăturată de pe pereți, rămânând pictura fresco așa cum a fost.

Frescă pe zidul intern al Bisericii.

Biserica din Ghelînța este cel mai însemnat monument istoric din Săcuime.

Din punctul de vedere turistic, Ghelînța are importanță prin aceea că e înconjurată de munți înalți și frumoși acoperiți cu păduri de brad. Se poate lua legătura cu vechiul Regat, pe drumul de munte dela Ghelînța-Zernea-Bonyo-Astag-Hertani, scoborându-ne pe apa Putnei. Pe

Astag-Hertan' se pot vedea ruinele vechii cetăți „Cetatea Plăieșilor“. Dătorii de vânătoare post găsi urși de o frumusețe și de o mărime cum rar se mai găsesc în părțile altor munți.

Reproducem, după ziarul Universul, fotografia frescei despre care am scris sus, precum și alte trei fotografii referitoare la această Biserică.

Alte vecinătăți importante

Transilvania întreagă este o regiune de vizitat. Valea Oltului, pelângă frumusețea sa superioară, prezintă o mare importanță balneară. În adevăr pe această vale, pe coastele ei și în vecinătăți, natura (și revoluția geologică) a așezat regiunea bogatelor izvoare cu acid carbonic atât de variate încât nici o țară din lume nu posedă asemenea bogăție. Covasna nu este decât un inel din acest mare lanț, în care se numeră mai sus stațiunile Vatra Dornei și Borsecul, apoi Tușnad, Malnaș, Vâlcele, Zizin, pentru a nu cita decât pe cele mai importante și fără a cuprinde numeroasele izvoare cu ape minerale de masă.

Dar acestea ies din cadrul Călăuzei noastre.

Relativ la arheologia regiunii

Partea arheologică din această lucrare, de până aci și cea care urmează, revăzută la fața locului de D-rul Stroescu, a fost alcătuită cu ajutorul următoarei bibliografii:

Csutak Vilmos: Emlékkönyv a Székely Nemzeti Múzeum, ötvenéves Jubileumára. (Carte comemorativă a muzeului național săcuesc, cu ocazia jubileului de 50 ani).

- I. Andrieşescu: Evoluția studiilor de arheologie din ultimele decenii în România.
- Al. Tzigara-Samurçuş: Contribuție la istoricul muzeului săcuesc.
- Csifő Salamon: Haromszékvarmegye (Județul Treiscaune).
- Orbán Balázs: Székelyföld leirasa. (Descrierea pământului săcuesc).
- Potsa Iozsef: Háromszékvarmegye, Emlékkönyv millenniumra. (Carte comemorativă milenară din Județul Treiscaune).
- Gyárfás Gyözö: Haromszékvarmegye (Jud. Treiscaune).

CASTELE ȘI LEGENDÉ

DIN COVASNA-BĂI ȘI JUR (jud. Treiscaune)

de Dr. Vasile Stroescu, medic balneolog

Traian, ca să învingă pe Daci, stăpânitorii în Carpați, a trebuit să cucerească pe rând toate cetățile din calea sa, aflătoare în Carpați și Banat.

Munții Carpați și-au primit numirea dela o seminție Dacă, cunoscută sub numele de Carpi, nume pe care-l poartă și astăzi de: Carpați, căci mai înainte li se zicea: Alpii Bastarnici.

Din studiul cetăților și din infiriparea legendelor, ne dăm seamă ce a fost Dacia înainte de Hristos și putem aprofunda viața preromană.

Cetățile din Jud. Treiscaune ca: Várhegy (Cetatea Turnului din Macşa), precum și cetățile așezate în triun-

ghiu ca: Tündérvár (Cetatea Zinelor din Covasna), Perkö (Cetatea Vârtej din Sânzieni), Bálványos (cetatea Idolilor din Toria) și cetățile Ovár și Iká din Cernatul de sus, sunt mai toate de origină mai veche ca epoca romană, deoarece în acele Castele și Cetăți cât și în jur s'au găsit unelte de proveniență scitică (Dalic), obiecte din epoca bronzului (Doboli de jos, Covasna, Zăbala, Lețfălău), din epoca ferului (Macșa, Co-

Cetatea Iká din Cernat.

vasna), precum și din epoca pietrei cioplite: Doboli de jos, Belini, Covasna.

Cetatea Bálványos

Așezată în direcția (Tg.-Săcușc-Toria, iar la poalele cetății Bálványos sunt izvoarele minerale Csiszár și Transilvania.

Cetatea Bálványos merită a fi descrisă căci în jurul ei s'au născocit nenumărate legende din care vom

Încerca să descriem câteva legende auzite la fața locului cu ocaziunea excursiunii făcută în anul 1927. După un popas scurt la poalele cetății Bálványos, începem ridicarea către această cetate. În drum ne întâlnim cu 2 săteni din localitate pe care îi luăm de călăuze. Aproape de cetate, pe un drum lăturalnic, cei 2 oameni ne arată o coborâre a terenului, spunându-ne cum că în acel loc ar fi mormântul unui rege ce stăpânea odinioară cetatea Bálványos. Legenda spune cum că în trecut oamenii auzind că în locul arătat ar fi rămășițele regelui din Bálványos, au început să facă săpături, dar după puțină lucrare pământul a început a se mișca, scoborându-se, iar cei de față au luat-o la fugă. Această întâmplare este știută de cei din partea locului precum și de cei din comuna Toria.

Altă legendă tot despre acest loc, povestită de săteni, spune că atunci când oamenii au început lucrările, au lăsat instrumentele locului dar acestea au dispărut ceea ce a determinat pe alți oameni să nu mai facă în acel loc nici o săpătură.

În cetate se poate ridica foarte greu din cauză că zidurile cetății sunt dărâmate în pantă accentuată, iar urcușul este foarte anevoios, după cum se poate constata din una din fotografiile alăturate. Călăuzele ne dau ajutor în felul negrilor din Africa, care ajută pe excursioniști la ridicarea pe treptele depe Piramidă, și astfel izbutim să intrăm în cetate.

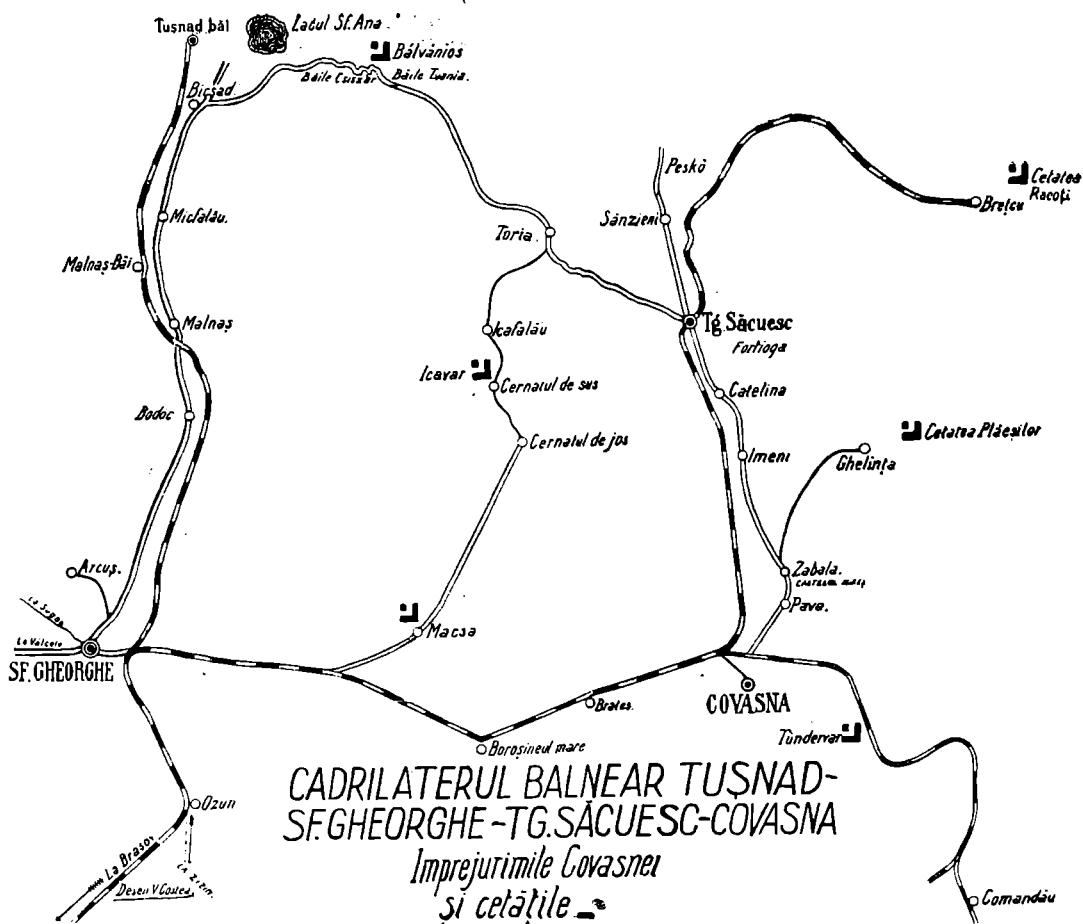
Vizitarea interiorului cetății arată un număr de camere dărâpanate, iar într-o parte a cetății o fântână largă cam de 4 m și adâncă de cca 20 m.; fundul fântânei se poate vedea bine la această adâncime și

conține bolovani de peatră. Unul din călăuze ne spune

Ruinele cetății Bálványos.

că în trecut fundul fântânei era mult mai adânc și era prevăzut cu suliți, spunându-ne următoarea legendă:

CADRILATERUL BALNEAR TUȘNAD-SF. GHEORGHE-TG. SĂCUESC-COVASNA

Împrejurimile Covasnei
și cetățile

Legendă despre felul de viață și de moralitate a locuitorilor care stăpâneau în trecut cetatea Bálványos:

În vremea dedemult, pe când cetatea Bálványos era locuită, cetatea fiind așezată pe muntele stâncos Bálványos, care înseamnă „Dealul Idolilor” sau „Cetatea Idolilor”; din vârful cetăței se putea observa ziua la depărtări mari sosirea năvălitorilor, iar noaptea anunțările se primeau despre venirea dușmanilor prin focuri de paie, dela cetățile vecine.

După ce vitejii cetăței se reîntorceau dela luptă, erau primiți în urări de veselie și de cântece, de către cei rămași acasă în cetate. După terminarea acestei serbări de izbândă, începea o altă serbare tragică, dacă se ivea întâmplarea. Femeile rămase acasă și care ar fi fost necredincioase soților, erau îmbrăcate în costum sumar, se făcea o rugăciune de adio de către preoții din cetate, după care femeile erau aruncate în fântâna cetăței, în sgomot de surle, așteptându-și nimicirea prin căderea în vârful sulitelor. „Preoții își terminau slujba cu cuvintele: „După cum soții voștri se expun dușmanilor la loviturile săgeților, tot astfel și voi veți suferi pe deapsa sulitelor, din cauza necredinței voastre.”

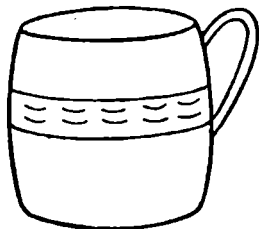
Cetatea Ikávár

Cetatea Ikávár din jud. Treiscaune aparține de comuna Cernatul de sus, plasa Tg.-Săcuiesc. Această cetate e departe de comuna Cernat cu 1 km.

Turnul Iká din cetatea Ikávár e așezat la o depărtare de 4 km. de comuna Icafalău.

Poporul spune că mai demult când trăiau uriași, a-

ceștia au clădit cetatea și turnul susamintit. După clădirea acestora, șeful uriașilor s'a dus la cetatea Bálványos, în apropierea băilor Csiszar de astăzi, a furat pe zina Iká pe care a adus-o în cetatea clădită iar cetăței cât și turnului li s'a dat numirea după numele zinei Ică din Bálványosvár.

Mai târziu turnul Iká a fost înzestrat cu un mecanism grație căruia turnul se putea învârti, servind de observator pentru a anunța prin focuri de paie cetățile din: Macsa, Iká, Bálványos, Percő și Tündervár din Covasna.

Este de notat cum că, în jud. Trei Scaune, aproape toate cetățile mai noi au fost clădite pe locuri unde au fost cetăți vechi. Ca dovadă, la toate aceste cetăți se găsesc obiecte de bronz, de fer, amestecate cu obiecte de piatră, precum și fragmente de vase și de oale care erau din timpul năvălirii popoarelor barbare. În diferite cetăți din Treiscaune s'au găsit harnașamente de bronz, folosite de armata călăreață Jasigog, din neamul sarmatic.

Obiectele de bronz, găsite în Treiscaune, judecând după forma lor, sunt dela finele epocii de bronz, cam pela anul 107 după Hristos. Epoca de bronz din Ardeal datează din secolul al 4-lea înainte de Hristos, până în secolul al 2-lea după Hristos. La Sf. Gheorghe, la Tg. Săcuesc, la Martineni, s'au găsit sfărâmat-uri de oale care au sub urechia toartei un desemn lat, de forma unei fășii de panglică, în care sunt imprimare aspecte

de unghii. În Germania s'au găsit astfel de olării în locuri nelocuite de Germani, în locuri unde se stabiliseră triburi slave. Istoricii germani au numit aceste desemnuri: împodobiri slave (szláv diszitések).

După îndemnul subsemnatului, în ziua de 25 Oct. 1932 școalele primare din Covasna și anume cea din Covasna-centru, sub direcțiunea D-lui I. Duma, și școala primară din Covasna-Voinești, sub direcțiunea D-lui N. Vleja, au făcut o excursie la celatea Tündérvár. Cu această ocazie s'au găsit mai multe obiecte, din care se remarcă: bucăți de oale care au în brâu sub toartă desemne sub formă de unghii, resturi de farfurii și pahare din peatră. Aceste obiecte s'au depozitat la școală spre a se crea un muzeu regional.

Slavii au năvălit în Ardeal și occident prin sec. al 4-lea după Hristos. Coloniile de slavi s'au așezat în Covasna, în partea muntoasă numită Voinești. Acest sat e de origină slavă, căci Voineștii în limba maghiară e denumit Vaynafalva: falva=sat (satul lui Vayna); iar Vayna în limba slavă înseamnă voinic, viteaz, încât Vaynafalva înseamnă satul Voinicului, căci în trecut în Voinești au fost colonii militare. Iar Covasna s'a ridicat mult mai târziu. Cam prin sec. 15 în Covasna era o piață de mare preț, iar locul de târg era unde astăzi este Biserica reformată. La Covasna veneau la târg oameni din orient și din occident, pentru a face cumpărături de postăvării.

În stațiunea neolitică dela Ariușd, la marginea orașului Sft. Gheorghe, în săpături s'au găsit olării pictate în diverse culori și cu ornamente în spirală. În Sft Gheorghe și Tg. Săcuiesc s'au găsit olării de origină

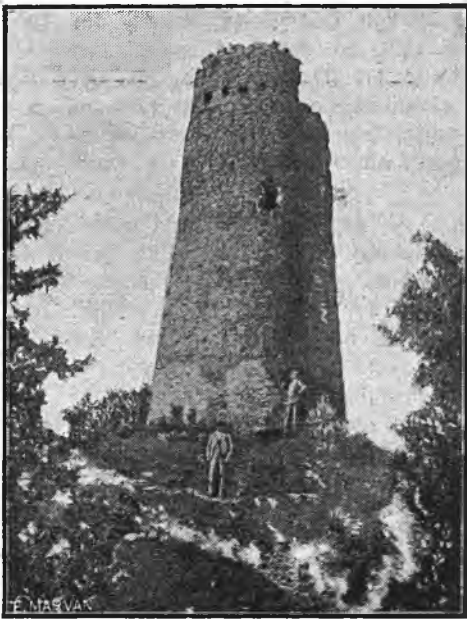
romană. Toate colecțiunile particulare cât și cele publice în decurs de 50 ani, au fost centralizate la Muzeul săcuesc din Sf. Gheorghe, care și-a serbat Jubileul de 50 ani în anul 1929, scoțându-se cu această ocazie o broșură importantă de 780 pagini intitulată: *Emlék könyv a Székely Nemzeti-Múzeum 50 éves Jubileumára*, „Carte comemorativă despre jubileul de 50 ani a Muzeului național săcuesc“.

Muzeul din Sft. Gheorghe a atras atențiunea lui British Muzeum din Londra, care a afirmat cum că obiectele preistorice din acest muzeu au o valoare incalculabilă.

Regele Ferdinand, mare iubitor și cunoscător în arta plastică, a vizitat Muzeul din Sft. Gheorghe, manifestându-și deosebitul interes pentru artă și semnalându-l în registrul de vizitatori, în ziua de 2 August 1920, după cum arată semnătura sa.

Muzeul din Sft. Gheorghe este cel mai interesant din toate muzeele provinciale din Țara Românească, deoarece conține obiecte de mii de ani, obiecte cari vorbesc de lucruri depărtate și cu preocupare de frumos. Pe lângă materialul preistoric, acest muzeu conține un frumos și bogat material istoric și etnografic. Muzeul conține de asemenea obiecte și monede romane. S'au găsit în jud. Treiscaune peste 2000 monede romane din care 100 bucăți sunt de aur. În anul 1887 s'a descoperit în Pasul Crasna din Treiscaune 15 tablete de aur având efigiile împăraților Valentinianus, Valens, Grațianus, D. N. (Domini Nostri), iar la mijloc „Lucianus“. În Ghelintza din Treiscaune, plasa Covasna, s'au găsit monede și brățare de aur din timpul lui Alexandru Cel Mare, ceeace ne

arată cum că Fenicienii după comentarele lui Herodot (480 a. H.) făceau comerț cu popoarele din regiunea Dunărei, precum și cu acele popoare locuite pe valea

Turnul Cetății Ică (Cernat) văzut de aproape.

Jiului și a Oltului, Dacia fiind locuită pe acea vreme de Agatirși.

Pe vremea Romanilor se afla la Tg. Săcuiesc o colonie militară numită „Pretoria Augusta“. Romanii și-au așezat formațiunile militare la Sf. Gheorghe, la Brețcu (Poiana Sărată), la Tg. Săcuiesc și dealungul Oltului.

În anul 1930 a luat ființă Muzeul din Tg. Săcuiesc; iar în anul 1931 cu ocazia Adunării generale a Asoc. „Astrei“, ținută la Sf. Gheorghe, Dl. Grigore Pânzaru, Directorul Creditului carbonic din Covasna, a organizat o frumoasă expoziție minieră și de economie națională, expoziție premiată I, împreună cu Desp. „Astra“ din Covasna.

În studiul de față, voi descrie unele castele și legende din Covasna și din masivul de munți Comandău.

Cele mai vechi popoare din Treiscaune au fost în ordine cronologică: Agatirșii, Tracii, Sciții, Dacii, Geții, Romanii, etc. Au mai trecut Iazigoc, renumita armată călăreață din poporul sarmatic; după care începe trecerea popoarelor barbare.

Una din cele mai frumoase cetăți din Treiscaune, e Cetatea Tündérvár din Covasna, cetate așezată deasupra localității balneare Covasna, cuprinsă între două valuri de apă și ridicată pe un dâmb, cunoscut și astăzi sub numele de „Cetate“. Cetatea este înconjurată de munții Mișcău și Cocorea.

Înainte de venirea ungarilor, cetatea Zinelor din Covasna era condusă de Kneazul Co, dela care nume își trage origina, după unii, comuna Covasna, și muntele Cocorea; iar mai târziu cetatea Tündérvár fu condusă de Kneazul Mișke, dela care își trage muntele și pădurea Mișcău. Cuvântul Mișke este de origină săcuiască; Kneazul Mișke a avut o fucă cu numele de Ilona și în

amintirea fiicei sale s'a dat cetăței și denumirea de Tündér Ilona, după care nume este cunoscută de poporul săcuesc.

Istoria ne spune cum că Attila, conducătorul Hunilor, a avut 3 fii: Ellak, Denghezik și Irnak. Acest din urmă a poposit și a rămas să conducă regiunea unde astăzi sunt județele: Treiscaune, Odorheiu, Ciuc și jumătate din Mureș-Turda, iar în amintirea fraților săi, Irnak a refăcut Cetatea Tündérvár și reclădit celelalte cetăți din Treiscaune.

Pe vremea când cetatea Tündérvár era stăpânită de Kneazul Co, acesta aproape de cetate, pe muntele ce-i poartă numele, a organizat un sat, pe care l-a înconjurat cu ziduri, și cei cari îl locuiau, erau chemați în cetate, în caz de năvălirea dușmanilor. Muntelui acestuia i s'a dat numele de Cocoria, cuvânt însemnând brațul lui Co, dela Co=Co și Car=braț.

Origina comunei Covasna

În timpul năvălirii popoarelor barbare, Kneazul Co de origine păgână, pentru a se apăra contra dușmanilor, a făcut îmbunătățiri în cetate și în jurul cetăței. Oamenii de sub conducerea sa stăteau în afara cetății și se ocupau cu lucrarea pământului și cu creșterea oilor, iar unii în număr restrâns stăteau în cetate și supravegheau semnalele de prin cetățile vecine, semnale date prin focuri de paie de către cetățile: Várhegy, Perkő, Iká, Bálványos și Réty. La cetate, Kneazul Co avea turme de oi din lâna cărora a făcut diferite țesături. Din timp în timp postavurile lucrate le-a vândut oamenilor

de prin celelalte cetăți, țesături lucrate în cetatea Tündérvár. Oamenii străini s'au interesat cine este proprietarul. Li s'a răspuns că postavurile sunt ale domnitorului Co dela cetatea Tündérvár, de unde își trage comuna Covasna numele, dela Co și vazson=pânză, țesătură, adică țesătura lui Co.

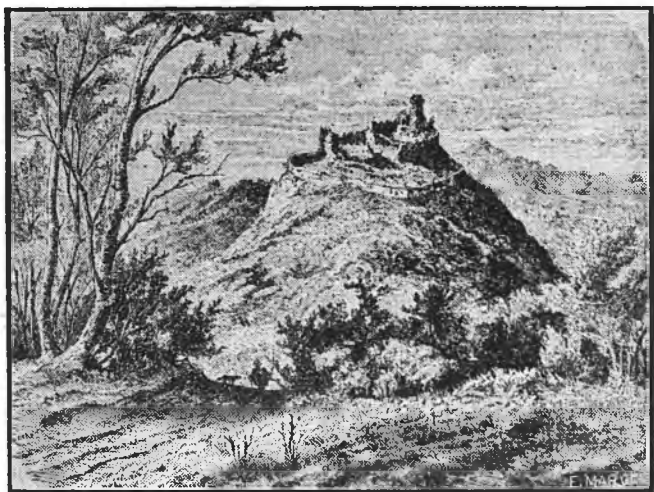
După alții, Covasna este un cuvânt de origină slavă, Kvas = acreală, covăsiere, fiindcă apele bicarbonatate din această regiune, oamenii le folosesc la dospitul pâinei și apa are un gust acrișor și pișcător. Acest lucru l'am găsit și în tratatul Gyárfás Győző: Haromszékmegeye. Jud. Treiscaune, pagina 253, Kovaszna, slav Kvaszna-Savanyu „acru, acid“ iar verbul e savanyítani=acri, a covăsi.

Aspectul de azi al cetății Tündérvár.

Astăzi cetatea Tündérvár este o ruină. În cetate se văd și astăzi urmele altor timpuri: cărămizi mari cam de 3 ori ca acele de astăzi, cărămizi foarte bine arse și legate cu var curat fără nisip sau ciment, cum se face mortarul cel de astăzi. Diverse obiecte vechi s'au transportat la Muzeul din Sft. Gheorghe, ca: oale de pământ, pinteni de fer, cam de 2 ori mai mari ca cele de astăzi, săgeți, sulți și diferite monede vechi, iar la Muzeul din Cluj, s'a transportat tot dela această cetate: lanțuri, un măr de aur și diferite cruci de fer și de aur.

Spre răsărit și sud de Covasna se află două văi prăpăstioase în mijlocul cărora apare un dâmb nalt de circa 800 m., cunoscut sub numele de „Cetate“. În vârful cetății se găsește un platou ce ocupă o întindere

de 200 m. p. Pe platou se poate ridica numai din partea de sud. Cetatea este prevăzută cu ridicături precipitate și întărită prin 3 rânduri de șanțuri, cam la 60 m. departe unul de altul. Prezența șanțurilor denotă

Cetatea Tündérvár.

După o gravură veche. Astăzi e înconjurată de păduri

felul de organizare al cetății. În schimb prezența cetății pe vârful de munte arată un punct de observație întărit.

În Covasna, în afară de cetatea Tündérvár, se mai găsesc urmele unei cetăți în valea Hanco, unde sunt

izvoarele minerale ale Porumbeilor, lângă băile sărate (Sósüördö), așa numite „Şesul dela lacul sărat“ Sósötötötö), asemănător cetăților Breşcu și Tündérvár. Această cetate nu-i descrie nicăeri și este cunoscută sub numele de „Cetatea depe dâmbul sărat: „Sósötötötövár“).

Legendele vechi despre cetatea Tündérvár, din Covasna.

Este o legendă veche care circulă și astăzi printre oameni din Covasna, cum că în cetatea Tündérvár s'ar afla o pivniță în care vechii săcui ar fi pus avutul lor din aur și din argint. Și astăzi încă unii din locuitorii din Covasna fac săpături spre a da de acea pivniță.

Legende

— Un cioban s'a dus în cetate, a făcut săpături, a dat de o pivniță în care a găsit aur și și-a umplut buzunarele, cămașa și un sac cu aur. Când să iasă din cetate, n'a mai putut eși. A fost nevoit să se re-întoarcă, să depună aurul și numai așa a putut eși din cetate.

— Se spune cum că în cetate s'ar afla un cazan plin cu monede de aur și de argint, pe care l'ar supraveghea un spirit, din care cauză nimeni nu se poate atinge, spre a lua ceva din el.

— Un șarpe supraveghează cetatea Tündérvár. Dacă cineva intră în cetate și dacă dă de comoară, atunci e mușcat de șarpe. Astfel, se spune, într'o bună zi un cioban a dat de comoară, iar la eșire din cetate a fost mușcat la ochi de către șarpe, rămânând orb; din această cauză n'a putut arăta la nimenea unde este comoara.

— Din 7 în 7 ani se deschide poarta dela cetate, care arată intrarea spre comoară. Poarta stă deschisă toată noaptea și când cântă cocoșul dimineața în zorii zilei, atunci poarta se închide și dacă persoana n'a eșit din cetate, rămâne închisă pentru totdeauna.

În mintea poporului din Covasna dăinuește ideea cum că în trecut, în această cetate, se aduna tributul încasat dela populația din Covasna, sumele erau transportate peste munți spre a fi încărcate la mare și apoi trimise la Constantinopol.

Despre fama bogățiilor strânse în această cetate, care bogății și pe vremea aceea erau reprezentate prin aur, populația românească din Covasna crede că, în urma retragerii turcilor, ar fi rămas acolo imense bogății de aur. Astfel se explică că și în zilele noastre locuitorii în mod tainic fac săpături, spre a da de comorile de aur.

Drumul spre cetatea Tündérvár.

Drumețul din Piața Covasna, o ia pe Str. Eminescu unde sunt mofetele Bene și Bartocz, apoi trece pe lângă izvorul mineral Veres, de unde poate lua călăuză și se îndreaptă spre poiana lui Eminescu, trece muntele Cocoria și dă de Cetate. Poiana lui Eminescu fiind de o frumusețe răpitoare, să ne oprim puțin. Această poiană este înconjurată de jur împrejur cu o roată de dealuri și munți, acoperită de păduri de molift, brazi și pini. Această poiană cu vegetațiune variată, bogată în ozon și emanațiuni de radium, e cunoscută de către cei din partea locului sub denumirea de „Poiana Țigăncei“, deoarece țigăncile adună și aduc în piața sta-

țiunei din acea parte: fragi, smeură, mure, afine și ciuperci comestibile; iar după numirea străzii ce se îndreaptă spre acea poiană, subsemnatul am luat inițiativa și am propus ca poiana să se numească „Poiana lui Eminescu“, sub care nume astăzi poiana aceasta e știută de către vizitatorii stațiunii Covasna și cu această denumire s'au obișnuit și localnicii din Covasna, iar Voineștenii o numesc „Poiana Cocorea“.

Frumusețea acestei poeni este de un pitoresc indescriptibil. Turistul care ar vizita-o ar rămâne încântat de frumusețea ei. Artistul care ar veni în această poiană ar avea subiecte minunate de pictat și ar găsi tot ce poate deștepta inspirațiunii pentru frumosul din natură. Aci în poiană, călătorul iubitor al naturii simte plăcerea aerului răcoros ce se coboară printre crengile pletoase ale brazilor și pinilor, aducând cu sine o muzică de sunete plăcute urechei: freamătul copacilor și trîlul paserilor. Poiana fiind acoperită de un verde sănătos, această stare îți ridică sufletul, înviorându-l. În această poiană îți fac o deosebită plăcere ecourile. Ajungând aci, gândurile și nervii se calmează, popasul se impune, iar apetitul este mărit. Osteneala îți este răsplătită prin frumusețea orizontului în care apare stațiunea Covasna ca o frumoasă grădină ascunsă printre copaci cât și prin puritatea aerului care îți dă sănătate și putere de muncă.

Poiana este înconjurată de ridicăturile muntoase ale înălțimilor Copaș și Cocoria, care fac din acest platou un ceva Dumnezeiesc, oferind momente de reculegere, de emoție și de un pitoresc fermecător. La locul de întâlnire dintre acești munți face de strajă o ridicătură,

cețatea Tündérvár. La această cetate se fac excursiuni de către vizitatorii din Covasna în timpul sezonului, iar în zile de Sărbătoare și Dumineci de către localnici, aducând fie care câte un obiect de suvenir sau câte un mănunchi de flori alpine.

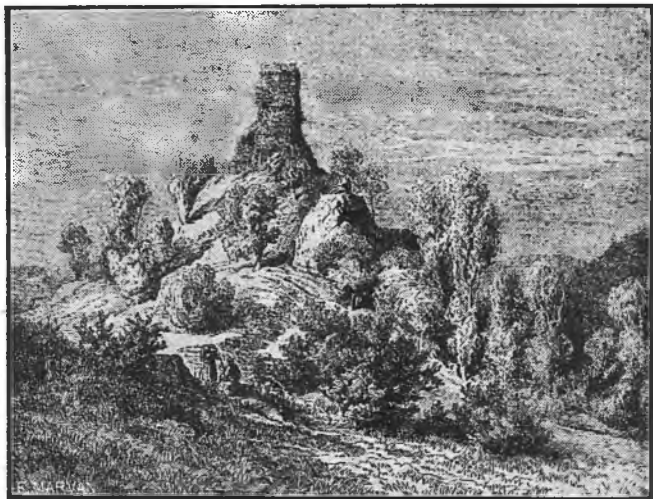
Legende noi despre cetatea Tündérvár.

Se încercăm să separăm ceea ce este superstițios de ceea ce este real din legendele despre cetatea Tündérvár din Covasna. Pentru aceasta unii dintre localnicii din Covasna, împinși de necunoscut, împinși de curiozitate în căutarea adevărului și dezlegarea enigmelor, se îndreaptă spre Cetate, nu cu gândul de a da de comoară ci de a găsi prin săpăturile făcute obiecte cu care să poată identifica origina acestei Cetăți. Locuitorul sexagenar Csomós Lazar Apor din Covasna mi-a povestit mai multe explorări care s'au făcut în această cetate în timpul vieții sale, cercetări care astăzi reintră în cadrul legendelor noi, stabilindu-se cum că cuvântul Tündérvár este de origină celtico-romană și înseamnă Zeița norocului, soartei, vieții, sub forma unei căciule pe oare s'a clădit odinioară.

— Roza Mihai din Covasna, într'o zi s'a dus la cetate și a făcut săpături. Deodată a venit un vânt, care l'a adormit. La trezire i-a căzut mustața și părul de pe cap. Tatăl său tot cu numele de Roza Mihai a făcut o săpătură la cetate și a dat de un butoi. Când a început să apară o adâncitură care a înghițit butoiul, iar în groapa unde a dispărut butoiul, a ășit apă până la suprafață însoțită cu zgomote asurzitoare.

— Csutak Samu prin săpături a găsit un măr de

aur pe care l'a trimis la Muzeul din Cluj. Cu ocazia altor săpături împreună cu alți oameni a dat de lanțuri, de ciocane și de o cruce de aur, lucruri pe care le-a predat Muzeului din Cluj.

Rulnele și platoul cetății Bálványos

— Csoma Laci a găsit în săpături monede diferite și alte nenumărate obiecte iar după predarea lor la Muzeul din Cluj, a mers la Budapesta și a adus cazul la cunoștința Muzeului național din Pesta. S'a controlat dacă cele relatate corespund cu realitatea, și pen-

tru. munca depusă de către acesta, i s'a dat bani de reîntoarcere și un permis să continue cercetările cu condiția ca obiectele găsite să fie predate muzeului. Ducându-se la cetate și pe când era preocupat cu săpăturile, i s'a ivit o figură, iar un glas i-a spus cum că cetatea este de origină păgână, să vină peste 7 ani când ușa cetății se va deschide singură și i se va putea îndeplini dorința sa. În baza acestei arătări a lăsat săpăturile, dar n'a trăit până în anul și ziua indicată.

— Un cioban din Brașov dela Șaptesate, a venit în Covasna ca cioban și a păzit caprele. Un țap se tot îndepărta de turmă și într'o bună zi ciobanului îi veni în minte să se ducă și să vadă de ce țapul pleacă dela turmă și ce face. Țapul a fost găsit la cetate unde lingea ușa dela poarta pivniței. Țapul a intrat în pivniță, ciobanul a intrat după el, și țapul apoi a început să lingă o grămadă de aur. Ciobanul și-a pus aur în căciulă și s'a reîntors acasă la Șaptesate. A venit din nou la Covasna, la cetate după aur, dar n'a mai găsit ușa pivniței și a orbit.

Legende din munții Covasnei și Comandăului, povestite de Alexe Teculescu.

În stânca dela Crucea Cheisoarei (pe Bâsca Mare în sus) este o gaură mare unde a locuit un balaur. Balaurul venea de a dreptul la turma de oi de prin împrejurimi, lua oaia întregă, o ducea la vizuina sa și o mânca. Și astăzi se văd acolo mormane de schelete. Acestui balaur, într'o dimineață, un cioban curajos cu numele de Dobros i-a venit de hac. Ciobanul a mers cu tămăie pe jaratic și a întins tava la intrarea în gaura ba-

laurului. Balaurul de mirosul tămâiei, a părăsit viziuna și a zburat pe un munte învecinat la o depărtare de 20 Km. cunoscut sub numele de „Câlma Buniului Mare“, din care munte izvorește valea Putnei. Ștefan Cel Mare a trecut călare pela Câlma Buniului Mare cu ocaziunea dăruirii Munților Vrancei celor 7 Frați Vrânceni, pentru devotamentul lor ostășesc, și a aflat despre legenda balaurului care a trecut la Câlma Buniului Mare.

O variantă acestei legende, povestită de mocanul Zbarcea din Covasna. În trecut era la Crucea Cheișoare un balaur care lua oi depe la stâne. Ciobanii ca să scape, au luat o căldare mare, au pus jăratic în ea și a ridicat-o deasupra găurei de intrare a balaurului și au legat-o de o funie pe care au coborât-o la gaura viziunii balaurului când se îngâna ziua cu noaptea, punând în momentul coborîrii 2 pumni de tămâie. Balaurul din cauza mirosului de tămâie a eșit amețit din gaură, a zburat șuierând, vărsând foc și a dispărut. De atunci ciobanii au scăpat de acest balaur.

Legenda celor doi balauri.

Unul depe muntele Cheișoarei (Lăcăuț) și celalt pe muntele Vetrile (Vrancea); povestită de Șerban Constantin.

Când balaurii din cei 2 munți notați mai sus plecau după pradă, se vesteau prin șuierat și făceau mare pagubă printre oile ciobanilor. Economii de oi s'au sfătuit cum ar putea îndepărta acești balauri. Astfel unul din-

tre ciobanii de oi, mai în vârstă, a dat următorul sfat: Să se ridice cineva într'un brad și să observe balaurul când va eși din viziunea sa, în care timp să fie preparat mai dinainte o căldare cu jăratie și cu 2 kgr. de tămâie, cari să fie pusă în gura viziunii balaurului, imediat după plecarea sa. După ce s'au făcut aceste preparative, balaurii venind, au dat de fumul de tămâie din viziunea lor din care cauză n'au mai putut intra în culcușul lor. Și de atunci balaurii au plecat și plecați au rămas. La plecare pe unde treceau, brazii se rostogoleau și se jupuiau dacă erau loviți de coada balaurului. Astăzi se pot vedea groapele unde au stat balaurii în munții dela Cheșoara și dela Vetrile. Gaura balaurului din Vetrile este pe plaiul care merge către Muntele Goru. Gaura are aspectul unei fântâni și este cunoscută sub numele de groapa balaurului dela Vetrile și cea dela Cheșoara e cunoscută de groapa balaurului dela Cheșoara.

Legenda părului Bâsca.

Povestită de preotul I. Boteiu, din comuna Ghelința. Pârâul Bâsca izvoarește din muntele Lăcăuț, la locul numit Savoraș, depe teritoriul comunei Ghelința, și se varsă în pârful Buzeului.

Pe vremea invadării Turcilor, o tabără turcească, sub conducerea vizirului Basca, și-a așezat trupa pe malul drept al pârâului. Vizirul Basca și-a așezat cartierul general în Ghelința, în partea numită Ladia. Dela acest vizir Basca își trage origina pârâul Bâsca, nume rămas până în ziua de astăzi.

Legenda izvorului din muntele Zirnea
 povestită de preotul Boteiu Ioan

În muntele Zirnea, de pe teritoriul comunei Ghelița, din plasa Covasna, e un izvor înzestrat cu proprietăți miraculoase: cine bea apă din acel izvor nu mai simte nevoie de foame și de sete câteva zile. Într-o zi preotul Boteiu, care e bine clădit la trup și sănătos sufletește, s'a dus la acel izvor și a băut apă. N'a mai avut nevoie de mâncare și de băutură câteva zile. Se poate admite cum că acest izvor s'ar găsi într-o regiune radioactivă sau ceva analog care să producă asemenea fenomene inexplicabile?

*
**

Descrierea izvorului din muntele Mordan
 făcută de Șerban Nicolaie, funcționar la Pretura Covasna.

Muntele Mordan, care se găsește pe teritoriul comunei Zabala, cuprinde 3 izvoare felurite: 1) izvor cu pucioasă; 2) izvor cu sare; 3) izvor cu păcură.

Izvorul cu pucioasă: formează la origina lui o fântână adâncă, după expresia D-lui Șerban, de o prăjină, fiindcă i-a măsurat adâncimea. Acest izvor e întrebuințat de persoane oloage la facerea băilor, dând rezultate frumoase.

Izvorul sărat e așa de concentrat încât, dacă apa se fierbe, se capătă bulgări de sare. În anul 1848, când se simțea lipsă de sare în Zabala, Covasna și în jur, populațiunea se alimenta din sarea extrasă din acel izvor sărat.

Izvorul cu păcură e citat în cartea de geologie a D-lui prof. univ. I. Simionescu, trecut că se găsește pe teritoriul comunei Zabala. În timpul verei ciobanii de pe muntele Mordan dau foc la bălțile cu petrol și cu păcură. Ar fi nemerit ca acestor izvoare să li se dea o atențiune deosebită.

Cum se făcea în trecut soda caustică în munții Covasnei, povestită de Alexe Teculescu.

În Munții cu făget (Menesberc, Feherbik, Groapa, Ciulanuș, Dealul Bătrân, Hushauz. Carăiul, Slobodul, Ciucurul), s'a fabricat sodă.

În toți acești munți și astăzi se poate vedea mormane de cenușe, chiar și cazane de tuci unde pe vremuri s'a fert și s'a transformat cenușa de fag în sodă-caustică. Lemnului de fag în picioare i se dădea foc, iar cenușa provenită era adunată și dusă într'o ferbătorie numită cenușărie, la unul dintre sus numiți munți. Cenușa era pusă într'o căldare mare de tuci împreună cu apă până ce ferbea bine, și eșa toată puterea din cenușă, apoi căldarea era lăsată până ce se limpezea, iar lichidul, limpezit era pus în altă căldare și fert mai departe până ce se încheaga, devenind o masă solidă ca sacăzul. Soda căpătată astfel era pusă în niște putinele până la greutate de câte 50 kgr. și apoi erau cumpănite pe șeaua calului de munte și transportate la diferite fabrici de sticlării, cea mai aproape fiind Fabrica de sticlărie din Crasna Buzăului. Pentru a se evita ca spinarea calului să nu fie atinsă de această sodă, se puneau sub șea, iebânci din sarică (țoale mișoase) peste care erau puse coji de brad.

Teama în trecut a ciobanilor de urșii din Munții Covasnei, povestite de către Alexe Teculescu.

Acum 35—40 ani în munții Covasnei, era un urs periculos care, când auzea un cioban chiuind, în fuga mare se îndrepta spre el, și unde îl găsea, îl nimicea.

Un cioban păzea în acele timpuri o turmă cu cârlani (oi de un an), în muntele Goru. Pe când se revârsa de ziuă, acest urs s'a repezit în turma acestui cioban, luându-i un cârlan. Câinii s'au luat după urs, gonindu-l. Ursul a lăsat cârlanul jos, a pus laba pe ciuturugi (bucăți de lemn) și a început să zvârle după câini. Ciobanul a șosit cu arma pregătită, nefăcând zgomot și nechiuind. Locul unde a șosit ciobanul era o poeniță. Când a văzut ursul că ciobanul e în poeniță, s'a ridicat în două picioare, a scos un răcnit îngrozitor de se zguduia văile din muntele Goru, și s'a repezit către cioban, iar acesta cu sânge rece a descărcat de o dată arma cu 2 țevi în plin, în pieptul ursului, care s'a răsturnat pe spate murind pe loc. Acest cioban se numea Harbuz, de loc din comuna Bisoca, jud. Râmnicul Sărat.

Astăzi, cine vrea să vadă urși în libertate cum mănâncă fragi, coacăză, afine, smeură, etc. să meargă în timpul verii în Munții din jurul Comandăului, și în special pe vârful muntelui Goru unde se poate vedea cum ursoaica cu puii ei pasc, mănâncă sau se soresc la soare, în adierea vântului, fiind feriți de muscă, deoarece puii de urși sunt foarte gingași și expuși la înțepături de muște.

Cetatea Fergettyüvár din jurul Comunei Macşa

Călătorul depe drumul judeţean Sf. Gheorghe-Covasna, în dreptul liniei Comălău-Ozun, se îndreaptă spre Micşa trecând peste linia ferată. La jumătate klm. de comuna Macşa se găseşte cetatea Fergettyüvár (cetatea Vártelelniţa), care este aşezată pe dealul Ladocz, lângă care curge pârâul Vranicza, astăzi numit pârâul Macşa, dela care pârâu îşi trage origina comuna Macşa. Cetatea Fergettyüvár este cuprinsă între comuna Macşa şi E-resteghin.

Legenda spune cum că turnul dela cetatea Fergettyüvár se învârtea prin ajutorul unei maşinării, anunţând din timp, prin semne de foc, cetăţile vecine depre vonirea inamicilor. Turnul era prevăzut cu 4 ferestre. Cetatea Fergettyüvár era centrul de adunare al secuilor în felul parlamentului de astăzi. În mijlocul cetăţii era o pivniţă numită Oriaş-pincze (Pivniţă uriaşă). Legenda cum că în acea pivniţă se închideau, cei prinşi în războaie de către Săcui, sau se întemniţau soldaţii săcui cari fugeau din luptă. Toţi cei închişi erau puşi cu rândul să învârtească turnul cetăţii.

La 2 Klm. de comuna Macşa, în păduricea: Urkutyárka (Valea dela Fântâna Domnului) se găsea Urkutya (Fântâna Domnului). Legenda spune că lângă Urkutya se adunau Săcui păgâni, unde se aducea un cal alb făcându-se ceremonia cunoscută sub numele de: Sacrificarea calului alb, în onoarea lui Hádur (Dumnezeul războiului al Săcuilor), serbare care se făcea cu mare pompă în fiecare an. Sacrificarea calului alb se executa de către Táltos, un preot al Săcuilor, care ardea maţele calului, iar din fum preotul spunea viitorul. Sa-

crificarea se făcea și în ajunul unui război. Ceremonia acestei serbări e frumos descrisă de renumitul scriitor ungar, Jocai Mor, în romanul „Bálványosvár“, în care Ipoly dă mitologiei maghiare o nouă interpretare.

Astăzi la Fântâna Domnului dela Macșa lumea vine invocând puterea divină pentru a fi vindecați de boale.

Cetatea Várhégy (Dealul Cctăței).

Numită astfel dela ruinele unei cetăți ce se află pe dâmbul cuprins între Lețfalău și Țofalău, cetatea fiind departe de aceste comune de câte un klm. Din comuna Macșa depărtarea până la Várhégy e de 4 km. Comuna Țofalău e chiar pe drumul județean Sf. Gheorghe-Covasna.

În trecut în cetatea Várhégy locuia un „Ban“ care guverna ținuturile din jur. Cetatea Várhégy datează din timpul principilor ardeleni. În comuna Leț se păstrează un document din pergament din anul 1680 când s'a făcut o mare adunare cu caracter național săcuesc. În prezent această cetate este proprietatea Baronului Szentkereszty Adalbert. În comuna Lețfalău excursioniștii pot găsi locuințe pentru dormit și localuri de consumațiune, iar amatorii ce voiesc să facă și câte o baie naturală, li stă la dispozițiune apa râului Valea Neagră, care e la o depărtare de 5 minute de comuna Lețfalău.

Covasna

XXV

LIBRĂRIA ȘI TIPOGRAFIA
„CORVIN“

(Proprietar Túróczy)

execută lucrări în branche

:-: cu prețuri convenabile :-:

Cărți poștale ilustrate

COVASNA. PIATA REG. FERDINAND, 11

ALEXANDRU PAPP SÁNDOR

COVASNA

PIAȚA REGELE FERDINAND — FÖTÉR

Comerț de Manufactură, Mărunțisuri și
lucrul de mână.

Textil, Rövid, Kötött és kézmunka áruk
kereskedése.

FRIZERIA

PAP GEZA

SALON DE DOAMNE ȘI DE DOMNI
Executăm : ondulațiunl, manicare, tuns
special și ras.

Proprietar **PAP GEZA**
Piața Regele Ferdinand, 23
COVASNA

FRANCISC KULHAVY FERENC

Magazin
de manufactură și mărunțișuri

Férfi, noi divatáru kereskedése
COVASNA

MAGAZIN DE
COLONIALE

Strada Mărășești No. 1

COVASNA — VOINEȘTI

Aduc la cunoștința Onor. Public că clienții
mei sunt serviți în mod prompt, și conștiin-
cios cu diferite

ARTICOLE DE COLONIALE

dela firma noastră.

Cu toată stima,

ALEXANDRU BUNGHEZ

RESTAURANTUL
ANDREI ZAGONI

Covasna — Str. Regina Elisabeta, 2

**Onor. public este servit cu mâncări
calde și băuturi. — Prețuri moderate**

Cu toată stima,
ANDREI ZAGONI

GASPAR GRIGORE

LIVADA ELISABETA, 34
— COVASNA ---

**Onor. public care joacă popici, li se
servește bere și vin de calitate
cea mai bună**

Cu toată stima,
GASPAR GRIGORE

CINEMA „ORIENT“

— COVASNA —

Jurnal săptămânal — MICKY MAUS.

Film sonor modern. (Filme șlagere)

Singura distracțiune ieftină !

Heti hirdók — MICKY MAUS,
Modern Lichttonos felszerelés.—Sláger
filmek — Egyedüli olcsó szórakozás.

FRIZERIA

DEBRECI KALMANNÉ

dela

BĂILE COVASNA

Piața Regele Ferdinand No. 11

SERVICIUL CURAT ȘI HIGIENIC

Lucrătorii lucrează frumos și clienții
sunt mulțumiți

HOTEL ȘI RESTAURANT

„SZEKERNÉ“

COVASNA — Piața Regele Ferdinand, 29

D-nii vizitatori pot găsi masă bună
cu prețuri modeste. — Serviciu
îngrijit și curat

Proprietară, SZEKER IOSEFNÉ

— **Neguștori, Comercianți și Plugari !** —

Nu târguți articole de frânghii până ce nu sunteți sigur
de marfă bună și cu prețuri convenabile p. Dv.

— **LA SINGURUL ATELIER DE FRÂNGHERII** —

unde se găsește în permanent tot felul de frânghii, ștreanguri
căpestre, frânghii de rufe și sfori, toate se găsesc în mal
multe feluri și grosimi.

Primesc comenzi și prin poștă și efectuez cu mare iuțeală !

După comandă fac și alte lucruri ce cad în bransa mea :
hamacuri (leagăne) pentru copii, pentru oameni mari
precum și pentru acrobați etc. etc. :— pentru angroșiți
reduceri mari.

Cu multă stimă: **JAKABOS CHEZA JACOBESCU** frânghier
Covasna, Jud. Treiscaune Str Ștefan cel Mare No. 31

**Articole tehnice, Bazar și Depozit
de Benzină**

J. HADNAGY Gy.

**Műszaki, Bazár áru üzlete
és Benzin raktár**

— COVASNA —

PIATA

Niculai N. Olteanu

BRÂNZAR

**Covasna-Volnești — Str. Morilor 3
Jud. Treascaune**

**Aduce la cunoștința Onor. clienților că ser-
vește cu orice fel de brânzeturi, cașcaval afu-
mat, lapte gros, lapte acru, brânză specială
la beșică și brânză de burduf, de munte. Pro-
dusele noastre sunt untoase și de cea mai
bună calitate. Expediăm și prin ramburs.**

Cu toată stima

**NICULAI OLTEANU
COVASNA**

XXXII

KOZMA SAMU

COLONIALE, FIERĂRIE, STICLĂ ȘI PORCELAN
FÜSZER, VAS, ÜVEG ÉS PORCELAN

COVASNA

PIATA REGELE FERDINAND, 22

EUGEN KAUFMANN JENŐ

Ceasornicar — Orás és Ékszerész

Covasna — Jud. Trei-Scaune

Cumpărăm și vindem Aur, Argint,
Ceasuri. Reparăm ceasuri
cu garanție

Cu toată stima
Kaufmann Eugen

XXXIII

IOAN KÖRMÖCZKY JÁNOS

MAGAZIN DE
COLONIALE și FERĂRIE

Fűszer és vas kereskedése
COVASNA — KOVÁSZNA

IMREH BÉLA

— COVASNA —

MAGAZIN DE

::: MANUFACTURĂ :::

Librăria și Tipografia

**S
Z
A
B
Ó**

Execută toate lucrările de branșa tipografică cu prețuri convenabile. - Executare ireproșabilă.

Elvállal és készít a legszebb kivitelben, a legolcsóbb árak mellett - mindenféle :: nyomtatványokat ::

COVASNA

Jud. Treiscaune

NYOMDA...

Edmond Puskás Ödön

Covasna-Kovászna

Comciant de Coloniale

Iuliu MAÁK Gyula

Magazin de Coloniale,
făină și mărunțișuri

Fűszer Liszt és rűvidàru
— — kereskedése — —

COVASNA — Str. Eminescu 34

BUFETUL DIN COVASNA

Plața Regele Ferdinand, 2

Servește Onor. clientela
cu băuturi de prima cali-
tate și mâncări alese și
— — delicatese — —

Conducător
ZÁRAI GÉZA

FOTO-ATELIER
NEUHAUSER

DELA BĂILE COVASNA

EXECUTĂ LUCRĂRI FOTOGRAFICE ARTISTICE. POATE MĂRI FOTOGRAFII DUPĂ TABLOURI. ONOR PUBLIC ESTE SERVIT CU LUCRĂRI IN BRANȘĂ PENTRU A LUA GRUPURI, A EXECUTA INTERIOR, A FACE FOTOGRAFII COLORATE. EXECUTĂM DUPĂ FOTOGRAFII PICTURI IN CULORI. PREȚURI MODERATE.

IOAN FEHER IÁNOS

Comuna HARALI — Județul TREISCAUNE

Maestru în artă, confecționează tablouri de goblenuri și orice fel de broderie, cu preț redus atât pentru prăvălii și particulari. Pentru lucru garantăm.

Iparművész elvállal goblen képek művészi kivitelben és bármínemű kézimunkát üzlet részére nagyban és kicsiben. A munkáért garantál.

XXXVII

C. DEÁK KÁROLY

PANTOFAR — CZIPÉSZ

C O V A S N A

BENKE BENEDEK

MAGAZIN DE COLONIALE

FÜSZER KERESKEDÉSE

COVASNA - KOVASZNA

XXXVIII

RESTAURANTUL

CORPORATIUNEA MESERIAȘILOR DIN COVASNA

Strada Regele Carol No. 6

**Domnii vizitatori găsec mîncare
de calitate bună și băutură aleasă**

Cu toată stima

MIHAI HEGYESI

COVASNA

DEZIDERIU BALOGH

TINICHIGIU

COVASNA, Județul Treiscaune

Str. Aurel Vlaicu No. 2

Execută variate căzi pentru băi: bae întreagă, jumătate, și mici pentru copii.

Confecționează orice lucrări de specialitate: forme pentru dulceață, prăjituri etc.

Repară: turnuri, acoperișe de case, sobe, streșini de casă etc.

cu toată stima **D. BALOGH**

FULNER JULIU

COVASNA, Jud. Treiscaune
Str. Eminescu 55

Confecționează mobile, uși, ferestre și ori-ce
lemnărie pentru construcțiuni de casă.

Execută mobilier necesar și pentru
prăvălii. — Serviciul conștiincios
și garantăm de cele lucrate

Cu toată stima,
Fulner Juliu, tâmplărie mecanică

BERTA MALLNER

COVASNA, Județul Treiscaune
Str. Ștefan cel Mare 24

Inchiriază în timpul sezonului balnear 5
(cinci) camere bine mobilate, cu un pat și
cu două paturi cu prețuri modeste.

Locuință liniștită, camere curate și confort
higienic. Pentru Onor. vizitatori, reținem ca-
mere, anunțându-ne din timp.

Cu toată stima,
Berta Mallner, Covasna Băi

XXXX

ATELIER DE TRICOTAJE

„SALVATOR“

COVASNA-BĂI Județul Treiscaune

Aduc la cunoștință Onor. Public că în Atelierul meu de Tricotaje, se poate procura orice lucrări din lână casnică indigenă, bine și solid executate ca : flanele, jerseuri, pulovere, veste, șaluri, căciuliți, ciorapi, mănuși și orice haine pentru sport, din lână pură.

De asemenea avem în permanență, gata orice se dorește, în diferite mărimi, modele și culori. Primim spre executare comenzi urgente, atât în engros, cât și en-detail, garantând felul executărei.

Nu treceți până nu ne vizitați atelierul, care vă pune la îndemână cea mai bună și solidă haină, garantându-vă cel mai eflia preț.

Cu toată stima :

BERCHEU CONSTANTIN
Tricotaje COVASNA

XXXXI

BĂILE COVASNA

Pensiunea ANA-LIA

STRADA GARII 18

Bucătărie de primul rang.

Pensiune dietetică pentru
ori ce fel de regimuri.

— PREȚURI MODESTE —

Abonamente lunare

sub cost

XXXXII

IOAN ST. BÂRLĂ

COMERCIANT

COVASNA - VOINEȘTI

Strada Regală, No. 17

MARE DEPOZIT

(ENGROS) CU

VINURI NATURALE

din diferite podgorii ale Țării

Mare depozit de bere AZUGA, en gros

ȘI DIFERITE BĂUTURI SPIRTOASE

PRETURI CONVENABILE

XXXIII

BACANIA

KÓNYA ANTON

COVASNA-VOINEȘTI, Piața G-ral Averescu 12

Servește Onor. public cu
coloniale de tot felul și
de calitate superioară.

Cu toată stima
Konya Anton

COMERCIANT

OLOSZ ALEXANDRU

COVASNA-VOINEȘTI, Piața G-ral Averescu 20

Onor. public este servit
cu mărfuri de băcănie de
calitate bună.

Cu stimă
Olosz Alexandru

Voinești

XXXXIV

ION. N. MUNTEANU

MAGAZIN DE COLONIALE ȘI NEGUSTORIE MIXTĂ

Str. Regală No. 67 Covasna-Voinești

**Onor. public este servit în mod cinstit
cu articole de coloniale, vopsitorie,
tălpărie, ferărie și mărunțișuri
In curte, SALON DE DANS, cu fața spre stradă**

cu toată stîma

ION. N. MUNTEANU

BĂCĂNIA CONSTANTIN I. ȘERBAN

Str. Lăpușneanu, 4 — Covasna-Voinești

**Firma noastră pune la dispozițiunea
Onor. clienți marfă de băcănie de ca-
litate bună și sănătoasă**

Cu toată stîma

CONSTANTIN I. ȘERBAN

XXXXV

VILLA „GASPAR“

Situată pe Aleea Călugăreni 7
COVASNA-VOINEȘTI

Oferă pentru Domnii vizitatori,
camere curate, mobilate, cu
— prețuri convenabile. —

Cu toată stima,
GASPAR IOSEF

DUMITRU I. ALUPOAIE

COVASNA — Jud. Treiscaune

Execută lucrări de cojocărie și de
croitorie. Confeționează pături, și
sacuri blănite de picioare. Singurul
în această branșă. — Soția execută
croitorie de dame după ultima modă

Cu toată stima, **Dumitru I. Alupoale**
cojocar și croitor

XXXXVI

KÁRPÁTI ALBERT

Z A B A L A

Județul Treiscaune

Cazan pentru fierț

țuică și drojdie

Băcănia

ALEXANDRU TREFAS

Z A B A L A

Strada Kerestes, 42

Onor. public este servit

cu coloniale de

calitate bună

XXXXVII

ADALBERT KOVÁCS

ZABALA

BĂCĂNIE MIXTĂ

KÁRPÁTI MOOR

**din Comuna Pava în direcția
COVASNA-ZABALA**

Onor. Public dela Băile Covasna cari
merg în excursiuni la : Zabala, Imeni,
Tg. Săcuesc, Ghelița, etc. la plecare
sau la reîntoarcere spre stațiunea
COVASNA găesc: Băuturi de calit.
bună, ape minerale și mâncări alese.

Cu toată stima, KÁRPÁTI PAVA
Jud. Treiscaune

Zabala

XXXXVIII

BĂCĂNIA
KHELL LADISLAU
FILIALĂ

Onor. public este servit cu
coloniale de bună calitate

Cu stimă,
KHELL LADISLAU
Strada Mare, 628
ZABOLA

Carol KOZMA Károly

Prăvălie mixtă
vegyeskereskedő

ZABALA. — Jud. Trei Scaune

XXXXIX

MARTON ANDREI

COMUNA MAKȘA, Jud. Treiscaune

Excursioniștii cari vizitează și Cetatea Várhégy din Makșa, găesc în localul Márton Andrei, din Makșa, situat pe Str. Regală, mâncări și băuturi felurite.

Cu toată stima,

MARTON ANDREI, comerciant

TIPOGRAFIA ○○○○○○○○
CULTURA
*Stabiliment Industrial pentru
exploatarea artelor grafice ~*
PROPRIETARI
G. Kulescu & G. Alvestru **BUCUREȘTI**
STR. CAMPINEANU Nr. 15

S'au tipărit separat:

100 ex. numerotate pe hârtie velină

15 ex. pe hârtie cromo

(Acestea din urmă nu se găsesc în comerț)

TIPOGRAFIA SOCIETATE
CULTURA
Societate de editură şi tipărire
asociată artiștilor grafiци
BUCUREȘTI
Strada 1, P. 20000